МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Інститут розвитку дитини

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДИТИНИ: ПРОБЛЕМИ, РОЗВИТОК, СУПРОВІД

Випуск ІІ

Збірник матеріалів
ІІ Всеукраїнського науково-методичного семінару для
науковців, практичних працівників та студентів
(27 березня 2014 р.)

Умань
АЛМІ
2014

ББК 372 (07):378
УДК 74.1:74.58

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Інституту розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 11 лютого 2014 року)

Головний редактор: проф. І.П. Рогальська-Яблонська
Редакційна колегія: доц. Залізняк А. М., доц. Попиченко С.С., доц. Іщенко Л.В., доц. Поліщук О.В.
Відповідальний за випуск : доц. Залізняк А. М.

Формування освітніх компетенцій дитини:проблеми, розвиток, супровід: збірник матеріалів ІІ Всеукраїнського науково-методичного семінару для науковців, практичних працівників та студентів (27 березня 2014 року) / [гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін.]. – Умань: АЛМІ, 2014. – 116 с.

До збірника увійшли матеріали ІІ Всеукраїнського науково-методичного семінару науковців, педагогічних працівників та студентів, що відбувся 27 березня 2014 року на базі факультету дошкільної та корекційної освіти Інституту розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальність за зміст наукових доповідей несуть автори та їхні керівники.

ББК 372 (07):378
УДК 74.1:74.58

©Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини, 2014

ЗМІСТ

Авраменко О.О.	Дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених щодо особливостей педагогіки дітей раннього віку	7
Бакшеєва Ю.	Вплив трудової діяльності на виховання особистості дошкільника	9
Бевзюк М. С.	Психолого-педагогічний супровід сім´ї у вихованні дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами	11
Бегас Л.Д.	Використання дидактичних ігор на тему: «моральні якості»	14
Бойчук Ж.	Особливості корекційної роботи при невротичній формі заїкання	16
Бутенко О. Г.	Підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування гендерної компетенції дошкільників	18
Горієнко В.Г.	Дидактична гра як засіб формування ігрової компетенції у дошкільників	21
Дідусенко Т. А.	Психологічні особливості розвитку мовленнєвого спілкування старших дошкільників	24
Залізняк А.М.	Формування фонетичної компетенції у старших дошкільників	27
Іващенко К. С	Бесіда як метод розвитку моральності дитини	29
Іщенко Л. В.	Розвиток індивідуальності дитини старшого дошкільного віку засобами творчої гри	31
Євич Т.М.	Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності дітей	33
Каніщева Н. С.	Формування художньо-продуктивної компетенції у старших дошкільників засобами музичного мистецтва	37
Карнаух Л. П.	Особливості гендерної соціалізації дошкільників в умовах взаємодії дошкільного навчального закладу і родини	39
Коваленко З.	Гра як засіб формування лексичної компетенції у дошкільників	41
Кондратюк С. М.	Формування лексичної компетенції дошкільника відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти	43
Корінна Г.О.	Статево-рольова соціалізація особистості та її особливості	46

Кривда В. М.	Проблема формування толерантності у дошкільників	49
Кужільна Л. В.	Співробітництво сім'ї та дошкільного закладу з розвитку художньо- мовленнєвої діяльності старших дошкільників	52
Лемещук М. А.	Проблема соціалізації старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення у контексті актуальних тенденцій сьогодення	55
Лисоконь О.В.	Виховання дітей дошкільного віку в сім'ях розлучених батьків	59
Літвін Н.	Педагогічні технології формування у дітей 5-7-річного віку компетенцій про здоровий спосіб життя	61
Майструк О. М.	Взаємодія дорослого з дитиною дошкільного віку з порушеннями у розвитку у процесі корекційної-педагогічної роботи	64
Мельник Н. І.	Проблема формування інформаційно-комунікативної компетентності у дошкільних педагогів	66
Підлипняк І.	Психолого-педагогічний супровід формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі дошкільного навчального закладу	70
Писаренко К.	Афазія та методи її подолання	73
Підвашецька С.	Формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку	75
Поліщук О. В.	Педагогічні умови формування у дітей 5-7-річного віку здоров'язбережувальних компетенцій	77
Попиченко С.С.	До проблеми розвитку індивідуально-психологічних особливостей дошкільника	80
П'ясецька Н.А.	Здоров'язберігаюча компетенція майбутніх педагогів	83
Рогальська-Яблонська І.П.	Проблема підготовки майбутніх дошкільних педагогів в контексті формування освітніх компетенцій дітей дошкільного віку	85
Руденька Н. П.	Співробітництво сім'ї та дошкільного закладу з розвитку усного мовлення старших дошкільників	89
Русява Н. О.	Про природу дошкільникам	91
Самусенко О. М.	Особистісно-орієнтовані технології мовленнєвого розвитку дошкільників	93
Семчук С. І.	Теоретичні засади проблеми дослідження інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти	97

Скрипник Н.І.	Роль мистецтвау формуванні моральних якостей дошкільників	100
Суятинова К. Є.	Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в сім'ях розлучених батьків	103
Трофаїла Н. Д.	Особливості прояву емоцій у дітей дошкільного віку	105
Черніченко Л.А.	Інноваційний розвиток інклюзивної освіти в Україні	107
Ящун К.М.	Дидактична гра як засіб розвитку особистості та формування саморегуляції поведінки старшого дошкільника	110

ПЕРЕДМОВА

Сучасна система освіти переживає процес оновлення. Існує тенденція до пошуку нових підходів щодо виховання та навчання дітей, реалізації інноваційних напрямків у діяльності закладів освіти.

Базовий компонент дошкільної освіти орієнтує педагогів на впровадження у практику компетентного підходу до особистості, згідно з яким найважливішим завданням сучасного дошкільного закладу є навчання дітей науки життя, турбота про життєздатність дитини, збагачення її навичками практичної діяльності. Сьогодні, як ніколи, необхідно формувати особистість, здатну в умовах життєдіяльності діяти доцільно, застосовувати набуті раніше знання і досвід за нових обставин, докладати зусилля для досягнення мети, поводитись оптимістично, домагатись успіху та визначення іншими людьми, оновлювати свої знання, збагачувати досвід, виявляти гнучкість, самовдосконалюватися.

Пропонований збірник є логічним продовженням випуску щорічних видань викладачів, аспірантів, студентів факультету дошкільної та корекційної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, а також практиків дошкільних навчальних закладів. Він презентує рівень зацікавленості авторів у галузі формування освітніх компетенцій дитини-дошкільника у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї.

Проблематика статей збірника присвячена розбудові інноваційного педагогічного процесу навчальних закладів в умовах реалізації якісно нового Базового компоненту дошкільної освіти з акцентами на суб'єктивність дитини, її батьків і педагогів освітніх закладів в освітньому соціокультурному просторі.

Науковий збірник прислужиться студентам спеціальності «Дошкільна освіта», магістрантам, викладачам вищих навчальних закладів та практичним працівниками дошкільних навчальних закладів.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕДАГОГІКИ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Авраменко О. О.
викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Ранній вік є найвідповідальніших періодом життя, коли формуються найбільш фундаментальні здібності, що визначають розвиток людини. У цей час складаються такі ключові якості як пізнавальна активність, довіру до світу, упевненість у собі гарне ставлення до людей, творчі можливості, загальна життєва активність й багато іншого. Але цих особливостей й уміння не виникають автоматично, як наслідок фізіологічного дозрівання. Їх становлення вимагає адекватних впливів дорослих, певних форм спілкування, і спільної з дитиною. Витоки багатьох проблем, із якими стикаються батьки та педагоги (знижена пізнавальна активність, порушення у спілкуванні, замкнутість підвищена сором'язливість, чи навпаки, агресивність і гіперактивність дітей тощо.) знаходяться в ранньому дитинстві. Корекція та компенсацію цих деформацій у дошкільній і шкільному віці представляє суттєві труднощі й потребує значно великих зусиль і витрат, ніж їх запобігання.

Увага вчених усього світу (фізіологів, медиків, психологів, педагогів) спрямована на вивчення проблем, пов’язаних з народженням, розвитком, вихованням і навчанням дітей від запліднення до раннього віку (3 роки). Адже, саме ці періоди є вирішальними у найбільш інтенсивному розвитку всього організму дитини, що в подальшому є визначальним у психічному і моральному становищі особистості людини.

Такі західні вчені, як Д. Боулбі, А. Валлон, М. Ейнсворт, Ж. Обрі-Рудінеско, Р. Спітц займались вивченням особливостей різноманітних впливів на психічний розвиток дитини, проводили різноманітні дослідження типів прив'язаності, намагались їх класифікувати, відтворити чітку класифікацію етапів емоційного розвитку дитини.

Н. Айзенберг, Т. Райк, М. Хофман тощо в своїх дослідженнях дуже багато уваги приділяли вивченню емпатії, проводили багато досліджень з метою з'ясування її природи та етапів розвитку.

Суттєвий вклад щодо розвитку, виховання і навчання дітей раннього віку було здійснено російськими вченими Н. Аксаріною, В. Аванесовою, М. Кистяковською, М. Кольцовою, Н. Фігуриним та ін. Одержані результати досліджень розвитку і виховання дітей раннього віку дозволили вперше створити науково обґрунтовану систему розвитку і виховання дітей раннього віку.

Великий внесок у цій галузі належить вітчизняним вченим Г. Бреславу, Л. Виготському, О. Запорожцю, А. Захарову, Н.. Кряжевій, М. Лісіній, Я. Неверовичу, які вивчаючи особливості розвитку особистості, багато уваги приділяли саме ранньому віку і, підкреслюючи його ефективність, займались дослідженнями впливу оточуючого середовища та процесу спілкування на розвиток особистості дитини у ранньому віці.

Ранній вік Л. Божович, Л. Виготський, Р. Заззо, О. Запорожець, О. Леонтьєв розглядають як особливо відповідальний період розвитку дитини, коли закладаються основні особистісні механізми, виникає перша модель світу - система уявлень про навколишню дійсність.

Ряд дослідників дитинства (Л. Виготський, В. Зеньковський, В. Мухіна, Д. Ельконін та ін) посилаються на “неповторність, особливу значущість” цього періоду для всього подальшого розвитку людини.

Водночас ще й на початок нового XXI ст. залишалися не вивченими чинники, що суттєво впливають на розвиток організму дитини у внутрішньоутробному і новонародженому періодах. Це спонукало сучасних учених як зарубіжних (Г. Блюм, Т. Верні, Г.Х. Грабер, Ф. Грінейкр, Ф. Дальто, Н. Фоудор, С. Корницький, Х. Мазітова та ін.), так і вітчизняних (Н. Авдєєва, В. Астахов, С. Гроф, І. Добряков, А. Захаров, І. Пузь та ін.) започаткувати дослідження пренатального та перинатального періоду розвитку дитячого організму.

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Бакшеєва Ю.,
Бердянський державний педагогічний університет

Проблема трудового виховання дітей дошкільного віку завжди була актуальною. Про це свідчать багатовіковий досвід українського народу, значний педагогічний доробок просвітителів минулого та сучасні наукові дослідження, у яких висвітлюється питання трудового виховання (Л. Артемова, М. Мельничук, З. Нагачевська, М. Стельмахович та ін.). Звернення до надбань вітчизняних педагогів, які заклали підвалини національної освіти, виступає важливим фактором модернізації сучасної освіти.

Мета нашого дослідження: вивчити і узагальнити педагогічну спадщину К. Д. Ушинського стосовно трудового виховання дітей дошкільного віку і показати можливості її використання в роботі сучасних дошкільних закладів.

К. Д. Ушинський розглядав виховання як цілеспрямований процес формування людини. Головне її призначення - бути справжньою людиною, громадянином своєї Вітчизни. Тому першим і найважливішим завданням виховання підростаючого покоління Костянтин Дмитрович вбачає у підготовці його до праці, бо тільки праця робить людину людиною.

Питанню про роль трудової діяльності у вихованні особистості вчений присвячує багато праць, а також спеціальне дослідження, сама назва якого - „Праця в її психічному і виховному значенні” - говорить, що свідома праця є не тільки явищем розумового життя, а й важливим засобом формування моральних якостей людини. Він дає таке визначення праці: „Праця, як ми її розуміємо, є така вільна і погоджена з християнською моральністю діяльність людини, на яку вона наважується з безумовної необхідності її для досягнення тієї чи іншої істинно людської мети” [1, с. 107].

З якого боку б не розглядав К. Д. Ушинський питання навчання та виховання, він завжди підкреслював виключне значення праці в моральному

становленні людини. Важливим чинником морального виховання є праця, яка, за словами педагога, є найбільшим рушієм розумового і морального розвитку людини та суспільства. Так, він вказував, що „Матеріальні плоди праці становлять людський здобуток; але тільки внутрішня, духовна, животворна сила праці є джерелом людської гідності, а разом з тим і моральності та щастя" [,1, с. 107].

Костянтин Дмитрович звертав увагу на те, що необхідно прищеплювати з раннього дитинства любов і серйозне ставлення до праці як розумової, так і фізичної: „Праця фізична є не тільки приємним, але й корисним відпочинком після праці розумової" [2, с. 109].

К. Д. Ушинський радив змалку прищеплювати дитині любов до праці. У вирішенні цього питання керівну роль він відводив батькам та вчителям, і радив їм звернути увагу на те, що дитину треба привчати до посильної праці з раннього дитинства. Ось тут в пригоді, на думку педагога, може стати гра, яка поступово переходить у трудову діяльність дитини. Перехідними до праці будуть ігри з елементами праці, корисної для сім'ї: копання грядок, плетіння кошиків, шиття ляльковогo одягу, столярна робота та ін. Від праці-гри К. Д. Ушинський радив переходити до справжньої праці. Це найрізноманітніші види побутового обслуговуванню - праця на городі, в квітнику, по господарству.

К. Д. Ушинський формулює ряд вимог до дитячої праці, які повинні враховувати дорослі. Основні з них такі: праця обов'язково повинна відповідати силі і нахилам дітей, їх віковим особливостям; праця повинна бути різноманітною, бо дитина швидко втомлюється від одноманітної діяльності; праця дітей повинна бути доступною і посильною. Надмірні зусилля, як і надмірна легкість, в праці однаково шкідливі; вихователь повинен привчати дітей до подолання труднощів у будь-якій діяльності, і діти повинні знати, що праця без труднощів неможлива; праця дітей також повинна бути самостійною. [1, с. 118-120]

Для того, щоб підготувати дитину до життя, навчити творчо працювати, необхідно весь процес її виховання здійснювати на рідному, народному матеріалі. Тому великої ваги у вихованні і навчанні підростаючого покоління педагог надає таким засобам як рідна мова, природа, історія, географія.

Отже, великий педагог у своїх роботах конкретно показав, як ще з раннього дитинства прищеплювати любов до праці, організовувати дитячу працю, враховуючи вікові, індивідуальні особливості, нахили та здібності дітей. Через всі праці К. Д. Ушинського проходить ідея зв'язку навчання з працею, розглядаються найважливіші проблеми всебічного розвитку дитини. Теоретичні положення, розроблені великим педагогом та його практичні поради актуальні і зараз, тому вихователі в дошкільних закладах повинні їх знати і використовувати в своїй роботі.

Література:

1. Ушинський К. Д. Праця в її психічному і виховному значенні // Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. - К. : Радянська школа, 1983. - Т. 1. - С. 104-120.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМ´Ї У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

М. С. Бевзюк,
викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Однією з актуальних проблем теорії та практики сучасної педагогіки є питання сучасного сімейного виховання. Адже від змісту і якості сімейного виховання сучасних дітей залежить доля майбутнього покоління, а, відтак, і всієї країни.

Процес формування і розвитку особистості з особливими освітніми потребами починається з часу народження дитини. Сімейне оточення допомагає маленькій людині пізнати навколишній світ у всіх його складнощах і багатогранних проявах. Не можна забувати, що такі якості, як щирість, безпосередність, справедливість, об'єктивність та врівноваженість, - завжди жадані супутники сімейної злагоди, дружби й взаєморозуміння, успіхів у вихованні дітей. Тому особливо велике значення сім'ї, яка є одночасно і надійним середовищем для дитини, і першим вихователем, вчителем і виконує функції передачі морального, духовного багатства, культурних традицій народу. Від сім'ї залежить те, якою стане людина в майбутньому. Родина закладає фундамент розвитку нахилів, здібностей дитини, формуванню її моральних якостей, здоров'я тощо. Саме через родину дитина засвоює норми людських взаємин, моральні стосунки. Жодне суспільство не може розвиватися, не спираючись на родину, сім'ю, де зароджуються й плекаються найвищі духовні та моральні цінності а отже розвивається нація, зміцнюється держава.

Закон України «Про освіту» покладає на батьків відповідальність за розвиток дитини, за повагу її гідності та виховання милосердя, любові до народу, близьких людей, рідної країни. Тому в нинішній час, важких і відповідальних рішень, змін в політиці співробітництво суспільства і сім'ї у моральному становленні дитини, стають однією з головних проблем сьогодення[1].

Вихователям дошкільних навчальних закладів важливо по-новому дивитися на роль сім'ї у вихованні дітей з особливими освітніми потребами, визначати роль і місце сімейного колективу в цьому процесі.

Формування культури є одним з головних завдань у вихованні особистостіз особливими освітніми потребами. Відповідно до того, наскільки дитина в дошкільному дитинстві опанував морально-естетичними правилами життєдіяльності, перетворивши їх у звичні для нього форми взаємин з іншими людьми, підвищується рівень розвитку його культури в дорослому житті[2].

Педагоги і психологи одностайно стверджують, що старший дошкільний вік - період активного розвитку особистості дитини (Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, В. Давидов, С. Максименко, О. Савченко та ін.) Саме в цей період закладаються основи вихованості: розвиваються моральні уявлення, почуття, звички. Тому єдність дій вихователів ДНЗ і сім'ї є принципово важливим, оскільки дозволяє розкрити специфічні особливості виховання дитини з особливими освітніми потребами.

Добре організовані та налагоджені взаємодія сім'ї та вихователя дозволять батькам усвідомити необхідність набуття нових знань для навчання і правильного виховання власної дитини здоровим і повноцінним.

Сучасні дошкільні навчальні заклади стають відкритими для батьків, дітей та громадськості. Вони все більше уваги приділяють освіті та вихованню батьків, вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного навчання і виховання. Систематичне співробітництво дошкільних навчальних закладів з батьками передбачає допомогти їм уникнути причин, які призводять до емоційного дискомфорту дитини, підтримувати і розвивати потребу дитини в спілкуванні з дорослими, збагачувати гармонізацію взаємин з однолітками, вчити отримувати позитивні емоції від взаємодії з однолітками, розвивати самостійність у житті і спілкуванні.

Отже, сучасні підходи до виховання дітей з особливими освітніми потребами вимагають активної участі сім'ї в процесі навчання, виховання та розвитку дитини. Обов'язковою умовою успішності цього процесу є здатність вихователя вибудувати відносини з батьками у формі активної взаємодії.

Література:

1. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К. : Наук. світ, 2010. – С. 23.

2. Показатели инклюзии [Электронный ресурс]. – Режим доступа :http: //divo.tomsk.ru.

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА ТЕМУ: «МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ»

Бегас Л. Д.
старший викладач
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Дидактична гра «Оціни вчинок»

Мета: Розвивати уявлення дітей про гарні та погані вчинки. Формувати вміння давати характеристику та оцінювати вчинки інших та свої власні. Виховувати чуйність, розуміння, доброзичливість, бажання допомогти. Вчити давати оцінку вчинкам за допомогою сюжетних картинок.

Матеріал: сюжетні картинки.

Хід гри:

Діти працюють у парах. Кожній парі вихователь пропонує сюжетну картинку. Діти повинні роздивитися картинку, описати, що бачать і оцінити вчинок. Наприклад: двоє дітей розповідають по черзі: «Хлопчик забрав у дівчинки м’яч, дівчинка плаче. Хлопчик учинив погано, так робити неможна».

Дидактична гра «Квітка доброти»

Мета: Розвивати мовлення дітей, мислення, пам'ять, фантазію, уяву. Закріпити знання про пестливі та лагідні звернення до інших. Виховувати доброзичливе ставлення, бажання сказати та зробити приємне. Вчити говорити ввічливі слова, компліменти.

Матеріал: велика паперова квітка.

Хід гри:

Вихователь пропонує дітям подарувати Бабі-Язі квітку, промовляючи добрі слова. Діти беруть по одній квітці, підходять до Баби-Яги, дарують їй квітку і говорять компліменти або ввічливі слова, ставлять квітку в вазу. Наприклад: «Бабусю, стань, будь ласка, доброю!» або: «Бабусю, я тебе люблю!» тощо.

Дидактична гра «Я вмію поступитись»

Мета: Розвивати вміння у дітей аналізувати власні вчинки. Закріпити знання дітей про добро і зло, хороше і погане. Виховувати дружні стосунки, вміння доброзичливо ставитись до однолітків. Вчити і поважати один одного, поступатись, ділитись з ближніми, виявляти турботу один до одного.

Матеріал: стільчики, іграшки, цукерки.

Хід гри:

Вихователь пропонує дітям розповісти: вміють вони поступитись або поділитись. Для підказки на столі лежать іграшки, цукерка, яблуко, а поруч зі столом стоїть стільчик. Діти розповідають: «Я вмію поступитись іграшкою; я умію ділитись цукеркою» тощо.

Дидактична гра «Чемні діти»

Мета: Розвивати мовлення дітей, мислення, пам'ять, фантазію, уяву. Закріпити ввічливі слова, звернення. Удосконалювати вміння чемно поводитись в незнайомому місці. Виховувати культуру поведінки у спілкуванні і поводженні з дорослими та однолітками. Вчити правилам поводження.

Матеріал: сюжетні картки.

Хід гри:

Малюки утворюють коло і передають одне одному м’яч, промовляючи слова:

Чемні діти, наче квіти, – Всі їх люблять та голублять. На закінчення слів той, у кого залишився м’яч, промовляє «чарівне» слово.

Дидактична гра «Ведмедик захворів»

Мета: Розвивати моральні якості дітей. Формувати здатність до співпереживання та співчуття. Удосконалювати знання дітей про небезпеку хвороб та способи її попередження і лікування. Виховувати чуйність, бажання допомогти хворому. Вчити піклуватися про інших, виявляти турботу.

Матеріал: іграшковий ведмедик, телефон, лялька-лікар.

Хід гри:

Ведмедик захворів. Що потрібно робити? Так, віднести у ліжечко. Як допомогти ведмедику? Кого необхідно викликати? (Вихователь викликає по

іграшковому телефону лікаря.) «З'являється лялька-лікар», «дивиться горло», «призначає постільний режим та лікувальний чай». Діти, який настрій у ляльки? Який настрій буде, коли вона видужає? (Діти мімікою показують настрій.)

Дидактична гра «Так чи ні»

Мета: Розвивати уявлення дітей про гарні та погані вчинки. Формувати у дітей бажання берегти власне здоров'я та здоров'я інших. Удосконалювати знання про гігієну власного тіла. Виховувати бажання бути сильним і здоровим. Вчити що можна робити і що ні.

Матеріал: сюжетні картинки.

Хід гри:

Вихователь: Я називатиму ситуації, а ви, якщо так можна робити, плескаєте в долоні, якщо не можна тупочете ногами. Наприклад: можна гратися сірниками; можна рівно сидіти за столом; під час їжі не слід розмовляти; не умиватись уранці; не можна брати до рук гострих предметів; не можна стрибати з високих гірок; необхідно мити руки після повернення з прогулянки тощо.

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ НЕВРОТИЧНІЙ ФОРМІ ЗАЇКАННЯ

Голуб Н., Бойчук Ж.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Визначення суспільством пріоритету загальнолюдських цінностей вимагає від корекційної освіти нового ставлення до дітей з особливими потребами щодо вирішення питань їх соціалізації та інтеграції в суспільство. На сьогодні немає чіткої програми для навчання дітей з невротичною формою заїкання, саме в загальноосвітніх навчальних закладах. Проте на даний момент з'явилась

інформація, що такі програми знаходяться на стадії розробки, але немає чітко визначеного періоду коли ці програми будуть затверджені та впроваджені в систему освіти[1]. Проблемою є і те, що батьки дітей з психофізичними вадами у розвитку, зокрема з невротичною формою заїкання упереджено ставляться до направлення дітей на психолого-медико-педагогічну комісію. Хоча робота даної комісії направлена на те, щоб покращити умови навчання дитини в тих закладах, які максимально повно розвинуть здібності дитини. В першу чергу це стосується спеціальних дошкільних закладів та спеціальних шкіл. Причиною такого ставлення батьків є те, що навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення таких закладів в Україні на низькому рівні [1].

Невротична форма заїкання виникає в умовах гострого або хронічно психічного травмування у віці 2-6 років і надалі характеризується хвилеподібним перебігом. Діти, що страждають невротичною формою заїкання, характеризуються недостатньою організованістю, невпевненістю та метушливістю. Труднощі для дітей з невротичною формою заїкання є джерелом постійної психологічної травматизації. У них чітко виражена логофобія і розвивається вегето-судинна дистонія. В стані мовної невдачі такі діти часто говорять не те, що вони хочуть сказати. Мовні викривлення часто виникають тоді, коли дитина розуміє на яких звуках у неї виникає судома і для того, щоб не вживати їх у своїй мові, використовує перекручені слова. Іншим проявом є заміна складних слів на простіші, або вставкою перед складним словом голосного (а-а-акнига, а-а-аптечка). Що стосується поведінки дітей з невротичною формою заїкання, то слід зауважити, що у дітей формуються небажані риси характеру – дратливість, плаксивість, вразливість, замкнутість, недовірливість, упертість і навіть агресивність [2].

Дослідження проводилось на базі ДНЗ №141 «Яблунька» м. Маріуполь, Донецької області в середній спеціальній групі. Заняття проводились в першу половину дня. Кожне заняття починалось з дихальної гімнастики(«вдих-видих», «квітка») продовжувалось вправами на розвиток мовного дихання («дощик»)та вправами на розвиток фонематичного сприйняття («пелюстки», «що зайве»,

«слухаємо музику»). На заняттях діти також виконували вправи для розвитку координації мовлення з рухами («машина», «листочки»), що дало хороші результати і позитивно відобразилось на мовлені дітей.Закінчувались заняттяіграми на розвиток слухової уваги («що звучить»), пам'яті («повтори»), сприймання та вправи на розвиток голосу («ми співаємо», «що як звучить»).

Отже, виходячи з результатів процесу впровадження даної корекційної програми ми прийшли до висновку, що заняття доцільно проводити на початку дня. Найбільш ефективнимина нашу думку були вправи, на зняття м’язової напруги, розвиток мовного диханнята координації мовлення з рухами, оскількипри заїканні часто напружені м'язи обличчя, губ, язика, пальців рук. Велике значення для нормалізації темпу і ритму мовлення має виконання спеціальних вправ на розвиток фонематичного сприйняття, вправи на розвиток голосу. Для закріплення пройденого матеріалу на нашу думку необхідно використовувати ігри на розвиток слухової уваги, пам'яті та сприймання.

Література:

1. Колупаєва А. Стратегічні напрями сучасної освітньої політики України/А. Колупаєва//Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання: Зб. наук. праць /за ред. С.В. Литовченко, І.М. Гудим. – К.:О.Т. Ростунов, 2011.– Вип. 2. – С. 5–12.

2. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім«Слово», 2010. – 672 с.

ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ

Бутенко О. Г.,
канд. пед. наук, доц.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Незважаючи на численність наукових напрацювань із проблеми

підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю до виховання дошкільників, залишаються недостатньо вивченими особливості й основні напрями діяльності вищих навчальних закладів щодо підготовки студентів до гендерного виховання дітей дошкільного віку; не розроблено методики, спрямованої на педагогічну підтримку студентів щодо формування в дошкільників гендерної соціалізації.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи теорії гендерного виховання» пропоноване студентам V курсу факультету дошкільної освіти Інституту розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, що здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» за напрямом «Дошкільна освіта. Практична психологія».

Курс дисципліни читається у І семестрі і розрахований на 56 год (1,5 кредити). З них 18 год відведено на аудиторні заняття (8 год – лекційний курс, 10 год – практичні заняття) та 36 год – на самостійну роботу студентів. По закінченню вивчення дисципліни студенти складають підсумковий контроль у вигляді заліку.

Головною *метою курсу* є формування у студентів теоретичних знань, практичних навичок та умінь, необхідних для реалізації принципів, методик і технологій гендерного виховання в практику роботи дошкільних навчальних закладів.

Завдання курсу навчальної дисципліни полягає в озброєнні студентів знаннями про основні поняття гендерної педагогіки; ознайомлення їх із коротким історичним оглядом становлення й актуальними проблемами гендерної педагогіки, сутністю та значенням гендерної соціалізації дошкільників; окресленні завдання, змісту, форм і методів статево-рольового виховання дошкільників.

Відповідно до мети та завдань, студенти мають *знати*: понятійний апарат та актуальні проблеми гендерної педагогіки; особливості процесу гендерної соціалізації хлопчиків і дівчаток; фактори статево-рольової соціалізації дітей

різної статі; завдання, зміст, форми та методи гендерного виховання дітей дошкільного віку.

Вивчивши курс навчальної дисципліни, студенти мають *уміти*: створювати повноцінне розвивальне середовище в дошкільному навчальному закладі, як головну умову реалізації навчально-виховних завдань гендерного виховання; реалізовувати методику статево-рольового виховання та гендерний підхід в організації різних видів діяльності дошкільників; забезпечувати гармонійні взаємини дітей різної статі; здійснювати діагностику статево-рольового розвитку дошкільників; сприяти взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї у вирішенні проблем гендерного виховання дошкільників.

Відповідно до кредитно-трансферної системи, за якою працює університет, програму курсу побудовано за модулями (змістові й індивідуальні навчально-дослідні завдання). Зупинимося на їх характеристиці.

Перший модуль включає два змістові модулі. Лекційний курс першого змістового модуля «*Теоретичні засади гендерної педагогіки*» містить дві теми: «*Загальні основи гендерної педагогіки»* та «*Психологічні основи гендерної педагогіки»*.

Другий змістовий модуль «*Сутність і зміст гендерного виховання дошкільників*» включає теми: «*Гендерне виховання дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу»* та «*Взаємодія дошкільного навчального закладу та сім'ї у вирішенні завдань гендерного виховання дошкільників»*.

Логічним продовженням лекційного курсу є практичні заняття, що мають за мету закріпити, розширити та деталізувати знання студентів, отримані під час теоретичної підготовки; озброїти їх практичними вміннями та навичками безпосередньої роботи з дошкільниками.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (модуль 2) спрямовані на розкриття питань: ідеї гендерного виховання у педагогіці В. Сухомлинського; роль іграшок у формуванні майбутніх чоловіка і жінки; підготовка хлопчиків (дівчаток) до виконання соціальних ролей чоловіка (жінки) та батька (матері);

роль казки у гендерному вихованні дошкільників; проблемні ситуації та їх роль у гендерному вихованні дошкільників; реалізація принципу правдивості в гендерному вихованні дошкільників; гендерні аспекти професійної діяльності педагогів та ін.

Самостійна робота студентів є невід'ємним важливим складником підготовки студентів до гендерного виховання дошкільників. Студенти мають здійснити гендерну експертизу Базового компонента дошкільної освіти в Україні; запропонувати сценарій свята для вирішення завдань гендерного виховання; розглянути вплив релігії та церкви на статево-рольову поведінку дошкільників (есе); проаналізувати вплив реклами на гендерне виховання дошкільників (есе); розробити рекомендації для батьків «Як уберегти дитину від сексуального насильства» та ін.

Література:

1. Бендас Т. В. Гендерная психология : Учебное пособие / Татьяна Васильевна Бендас. - СПб. : Питер, 2005. – 431 с.

2. Бутенко О. Ідеї гендерного виховання у педагогіці В. Сухомлинського / О. Бутенко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : наук.-теорет. збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 14. – С. 36–39.

3. Бутенко О. До проблеми гендерного виховання дошкільників / О. Бутенко // Зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф. [«Проблеми дошкільної та початкової освіти у контексті сучасного виміру»]. – Умань, 2008. – С. 15–17.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Горієнко В. Г.
вихователь, спеціаліст вищої категорії
ДНЗ №25

Дидактична гра «Відгадай професію за описом»

Мета: Розвивати спостережливість, кмітливість, увагу. Удосконалювати знання про різні види професій. Виховувати повагу до професійних якостей дорослих, гордість за своїх батьків, які займаються важливими справами на робочому місці. Вчити дітей розпізнавати професію за описом.

Матеріал: картки із зображенням різних професій.

Хід гри:

Вихователь повідомляє дітям, що ляльки Оленка, Настуся, Оксанка та Наталка мріють стати дорослими та отримати професію. Ким саме вони мріють стати – відгадайте.

Вихователь описує професію дорослого, якщо діти відгадали, то виставляє картинку із цією професією.

Дидактична гра «Усі професії потрібні»

Мета: Розвивати пам'ять, увагу, мислення. Формувати вміння розуміти, що всі професії потрібні та важливі. Закріпити знання про професії дорослих. Виховувати повагу до праці. Вчити поважати людей різних професій.

Матеріал: картки із зображенням різних професій.

Хід гри:

Вихователь пропонує розглянути картинки із професіями дорослих, назвати професію та розповісти про її важливість, корисність. Наприкінці гри вихователь підбиває підсумок, що всі професії потрібні та важливі.

Дидактична гра «Кому що потрібно для роботи»

Мета: Розвивати пам'ять, логічне мислення. Удосконалювати знання дітей про професії дорослих. Виховувати повагу до професійних якостей дорослих. Вчити знаходити предмети, що потрібні для певної професії.

Матеріал: великі картинки із зображенням професій дорослих, маленькі картки із зображенням предметів, що потрібні для цих професій.

Хід гри:

На стільчиках стоять великі картинки із професіями дорослих, а на килимку розкидані картки із предметами, що потрібні для цих професій. Дітям

пропонується взяти одну картку на підлозі та підійти до картинки з тією професією, для якої потрібна ця річ.
Діти пояснюють, чому саме підійшли до тієї або іншої картинки з професією.

Дидактична гра «Що зайве?»

Мета: Розвивати здатність використовувати власні знання і спостереження під час гри. Формувати вміння правильно розрізняти предмети потрібні для кожної професії. Виховувати повагу до представників різних професій. Вчити добирати предмети відповідно до професійної діяльності.

Матеріал: картки із зображенням предметів, що потрібні для різних професій.

Хід гри:

Вихователь виставляє картинки на набірне полотно, а діти їх називають. Потім вихователь пропонує дітям назвати зайвий предмет і пояснити, чому він зайвий.

Дидактична гра «Хто ким працює?»

Мета: Розвивати пам'ять, логічне мислення. Формувати вміння дітей називати професії за предметами, що потрібні для професії. Виховувати повагу для праці дорослих. Вчити називати професії та предмети потрібні для даної професії.

Матеріал: предметні картки із зображенням різних предметів.

Хід гри:

Вихователь роздає дітям картки, на яких зображені речі, а діти їх розглядають і по черзі розповідають: людям якої професії вони потрібні, пояснюючи, чому.
Якщо хтось із дітей вагається, не може визначити професію, то решта дітей допомагають.

Дидактична гра «Світ професій»

Мета: розвивати працьовитість, фантазію, вміння висловлювати свої думки. Розширити і закріпити знання дітей про професії та знаряддя праці.

Виховувати почуття поваги та прагнення оволодіти в майбутньому потрібною професією. Вчити усвідомлювати, що добробут залежить від сумлінної праці.

Матеріал: ілюстрації на тему Професії», народні прислів'я про працю.

Хід гри:

Вихователь пропонує розглянути картинки із професіями дорослих, назвати професію та розповісти про її важливість, корисність. Наприкінці гри вихователь підбиває підсумок, що всі професії потрібні та важливі.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дідусенко Т. А.
Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. ***Попиченко С.С.***
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Проблема мовленнєвого спілкування дошкільника є однією з найважливіших у гармонізації психічного розвитку дитини, оскільки мовленнєва взаємодія дитини з соціумом визначає процес становлення всіх психічних новоутворень, які характеризують особистість як з позицій загальних, універсальних, так і особливих, індивідуальних якостей. Дослідження мовленнєвого спілкування дозволяє встановлювати спрямованість, динаміку, інтенсивність і гармонійність психічного розвитку дитини, бо новоутворення означеної сфери мають виключно важливе значення для становлення людини і неможливі поза міжособистісними контактами (Божович Л.І., Виготський Л.С., Костюк Г.С., Леонтьєв О.М., Лісіна М.І., Максименко С.Д. та ін.).

Розвиток (онтогенез) мовленнєвої сфери торкається не лише проблеми вікових та індивідуальних новоутворень психіки, а і психолого-педагогічного аспекту: який вплив здійснюють соціальні фактори на мовленнєву складову у

характеристиці особистісного розвитку дитини; яким є взаємозалежний вплив власного мовлення на індивідуальність і особистісне ставлення дошкільника; як впливають якості характеру на особливості поведінки і свідомості, що виявляються у мовленні. Розкриття провідної ролі мовлення у психічному розвитку дитини пояснює формування таких якостей, особливостей і структур особистості, які набувають власне людського, окультуреного характеру.

Актуальність дослідження психологічних особливостей та технологій мовленнєвого спілкування підкреслюється необхідністю побудови особистісно-орієнтованої моделі виховання дошкільників, своєчасного становлення базових основ здатності до взаєморозуміння між людьми, засвоєння етичних норм міжособистісної взаємодії, а також підґрунтя розвитку мовленнєвих здібностей до засвоєння рідної та іноземної мов.

Проведене нами дослідження дозволило стверджувати наступне.

Розвиток мовленнєвого спілкування – це процес становлення форм і засобів взаємодії дитини з оточуючими, в якому відбуваються новоутворення її емоційно-вольової, когнітивної та особистісної сфери.

Розвиток мовленнєвого спілкування передбачає становлення таких його елементів: мотивів спілкування, процесів мовленнєвої взаємодії (говоріння і слухання); засобів спілкування (невербальних і мовленнєвих), взаєморозуміння як кінцевого результату спілкування.

Спілкування тісно взаємопов’язане з діяльністю: з одного боку, воно розуміється як складова діяльності, є її компонентом, з іншого боку, має своє функціональне навантаження, специфічний характер, свій результат – засвоєння норм взаємин з людьми, формування соціальної активності.

Дослідження психолого-педагогічних аспектів мовленнєвого онтогенезу доводять, що розвиток мовленнєвого спілкування дошкільників забезпечується не лише розвитком мовлення дитини внаслідок наслідування мови інших людей, а й системою її взаємин із соціумом, формами і засобами взаємодії з іншими людьми. Мовленнєве спілкування дитини залежить від її загальних психічних досягнень: сенсорного, інтелектуального, творчого розвитку,

здібностей, тощо. Вагому роль у процесі розвитку мовленнєвого спілкування відіграють виховні проектувальні впливи дорослих.

Розроблена нами методика діагностики та аналіз актуального стану розвитку мовленнєвого спілкування дозволили зробити висновки:

– про взаємозв'язок поведінкових, когнітивно-мовленнєвих, особистісних характеристик у мовленнєвій взаємодії дитини з людьми,

– про недостатній рівень розвитку мовленнєвого спілкування на етапі дошкільного дитинства,

– про необхідність пошуку найефективніших психолого-педагогічних впливів, спрямованих на розвиток компетентності дитини в спілкуванні з однолітками і дорослими,

– про необхідність цілеспрямованого навчання фахівців дошкільного профілю мовленнєвому спілкуванню з дітьми дошкільного віку в різних специфічно дитячих видах діяльності.

Мовленнєве спілкування, як і інші вищі психічні функції, є результатом складної взаємодії дитини з дорослими й однолітками, в якій дитина засвоює форми цієї взаємодії.

Метою організації формувальної роботи, спрямованої на створення технології розвитку мовленнєвого спілкування, було забезпечення цілісності і життєздатності спілкування дітей з дорослими та однолітками, розвиток у вихованців усіх форм і засобів (невербальних, мовленнєвих) спілкування; виховання творчого (продуктивного) ставлення до діяльності і спілкування як специфічного виду діяльності, розвиток комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей.

Запропонована психолого-педагогічна технологія розвитку у дітей мовленнєвого спілкування спрямована на комплексну увагу до розвитку мовлення як найважливішої особистісної характеристики, що демонструє соціальну й інтелектуальну активність дошкільника; відображає сучасні інновації, покликані виключити авторитарний стиль виховання, утвердити у вихованні принцип гуманізації міжособистісних взаємодій, визнання

особистості вихованця вищою соціальною цінністю, його прав на розвиток своїх здібностей і виявлення індивідуальності.

Література:

1. Галигузова Л. Н. Ступени общения: от года до семи лет / Л. Н. Галигузова, Е. О. Смирнова. – М.: Просвещение, 1992. – 186 с.

2. Дошкільна лінгводидактика / Заг. ред. Богуш А. М. – В 2-х ч. – К.: Вища школа, 1999. – 485с.

ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Залізняк А.М.
канд. пед. наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку є однією зі стрижневих проблем сучасної дошкільної лінгводидактики. Особливого значення в процесі розвитку мовленнєвої компетенції дошкільників відводять сьогодні формуванню фонетичної компетенції. Правильне оволодіння мовою стає неможливим за відсутності цього виду компетенції, а тому її дослідження потребує особливої уваги. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті [5], Державної національної програми «Освіта» [2], Законів України «Про освіту» [4], «Про дошкільну освіту» [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи. В освітній лінії «Мовлення дитини» зазначено, що результатом освітньої роботи щодо формування фонетичної компетенції у дітей є оволодіння чіткою вимовою всіх звуків рідної мови і звукосполучень відповідно до орфоепічних норм; розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонеми;

оволодіння мовними і немовними засобами виразності та прийомами звукового аналізу слів; усвідомлення звукового складу рідної мови [1].

На кінець дошкільного дитинства старші дошкільники повинні:

– чисто вимовляти усі звуки; не пропускати, не замінювати, не спотворювати їх;

– мати добре розвинений фонематичний слух: чути і розрізняти звуки в словах;

– володіти чіткою дикцією, виразною мовою: говорити голосно, не поспішаючи, з правильною інтонацією;

– вимовляти слова відповідно до норм літературної вимови (орфоепії), не вживати діалектизмів.

Особливості проблеми фонематичного сприймання знайшли відображення в дослідженнях Л. Журової, Д. Ельконіна, О. Блик, А. Салахової та інших.

Поняття «фонетична компетенція» визначається як складова більш загального поняття «мовленнєва компетенція». Фонетична компетенція – правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів, добре розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонеми; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічний наголос тощо). До складу фонетичної компетенції входить фонематичне сприймання – основний компонент мовленнєвого слуху, здатність відрізняти і сприймати звуки мови, співвідносити їх з фонетичною ситуацією рідної мови.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / [наук кер. А. М. Богуш] — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття) – К., Райдуга, 1994. – 61 с.

3. Закон України „Про дошкільну освіту” – К. : Ред. журналу „Дошкільне виховання”, 2001. – 55, [1] с. – (Бібліотечка журналу „Дошкільне виховання”).

4. Закон України "Про освіту" від 23.05.91 №1060-XII : із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12.

5. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – № 26.– від 24 квітня–1 травня. – С.2-4.

БЕСІДА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ МОРАЛЬНОСТІ ДИТИНИ

Іващенко К. С.,
завідувач ДНЗ № 14, м. Умань

У виховному процесі дошкільного закладу освіти бесіда є основним методом розвитку моральності дитини.

Участь дітей у бесіді може обмежуватись не тільки повідомленням педагогом фактів з їх подальшим узагальненням, а й активною участю дітей. Остання є обов'язковим моментом в розвитку особистості дитини, сфери її моральності, оскільки передбачає прояв її особистісної активності.

Для дітей старшого дошкільного віку здебільшого використовується етична бесіда (узагальнення та систематизація знань, встановлення зв'язку між новими смислами і раніше зробленими висновками) та евристична (сократична) бесіда (розвиток творчого мислення, пошук та знаходження істини). Педагогічна функція цих двох видів бесіди полягає в тому, щоб, використовуючи знання та особистий досвід дітей, активізувати їхню пізнавальну діяльність, сприяти їх активному мисленнєвому пошуку, самостійному формуванню висновків і узагальнень.

Бесіда, будучи діалогічною формою взаємодії, реалізує інформативну (передача і прийом інформації), регулятивну-комунікативну (вплив на поведінку учасників спілкування), афективно-комунікативну (вираження та передача емоцій та переживань) функції спілкування.

У виховному процесі бесіда реалізується за допомогою трьох типів дидактичного діалогу: “педагог-дитина”, “дитина-дитина”, “дитина- педагог”.

За напрямом активності діалог “педагог-дитина” передбачає виконання вихователем професійно-функціональної ролі комунікатора в процесі виховної діяльності. Виконуючи дидактичну функцію, він “перекладає” зміст виховання на мову свідомості дитини, проникає в її внутрішній світ, оцінює інтелектуальні можливості, намагається зрозуміти її позицію як суб’єкта виховання.

Бесіда діалогічного типу “дитина-педагог” передбачає прояв активності з боку дитини щодо педагога. Ця активність відображає суб’єктивне прагнення бути рівноправним суб’єктом спілкування, що є неповторним, унікальним у власному сприйманні навколишнього світу та себе у ньому; прагнення отримати позитивну оцінку з боку педагога; бути адресатом цінної інформації; зрештою, задовольнити свою духовну потребу - бути визнаним іншими та приєднатись до інших.

Діалог “дитина-дитина” використовується у найактивніших формах бесіди: парній і груповій роботі. Суб’єктні стосунки в діалозі “дитина-дитина” утворюються до моменту включення учасників бесіди. Визначальну роль в діалогічній взаємодії дітей має афективно-комунікативна функція спілкування, створення психологічного контакту із співбесідником на емоційному рівні, що в свою чергу насичує діалог особистісними нюансами оцінок і суджень.

Результативність методу бесіди має пізнавальний і розвивальний характер. Перший полягає в ґрунтовному, виваженому засвоєнні знань дітьми, в актуалізації їх життєвого досвіду, у доповненні його особистісно-значимими знаннями та у творчому пошуку істини. Другий проявляється в розвитку самосвідомості дітей старшого дошкільного віку, у здатності побачити себе, своє “Я” в іншому “Ти”, який виступає неповторним індивідуальним співрозмовником.

Таким чином, через діалогічну взаємодію відкривається широкий простір для самореалізації особистості дитини старшого дошкільного віку.

РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРЧОЇ ГРИ

Іщенко Л. В.
канд. пед. наук, доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Базовий компонент дошкільної освіти України визначає державні вимоги до розвитку індивідуальності дитини, спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у колективі однолітків в дошкільні роки.

Подальший індивідуальний шлях розвитку особистості дитини продовжується в початковій школі. Підготовка дітей до школи має відповідати вимогам та критеріям оцінки дошкільної зрілості дитини.

Гострота проблеми індивідуальності людини, що виражається в несхожості її з іншими людьми, пов'язана з необхідністю формування у неї такої системи цінностей, яка дасть їй можливість співчувати і співпереживати, радіти за інших, усвідомлюючи самоцінність кожної особистості. Тільки в цьому випадку людина може відчути себе вільною і не вважати, що свобода інших людей обмежує її власну. Засвоєння вищезазначених соціальних цінностей – основне завдання освітньо-виховного процесу підростаючого покоління, спрямованого однак, не на нівелювання відмінностей між людьми, а навпаки, на розвиток їх індивідуальності і усвідомлення їх як суспільної цінності.

У працях багатьох вчених зроблена спроба визначити вплив діяльності на виявлення індивідуальних якостей особистості в спільній ігровій (Л. Артемова, А. Гончаренко), трудовій (З. Борисова, Л. Крайнова, В Павленчик) і навчальній (Р.Буре), мовленнєво-творчій діяльності (Н. Гавриш).

Одним із важливих засобів розвитку індивідуальності дитини в колективі однолітків є різні види спільної дитячої діяльності, де реалізується соціальна активність дитини. До цієї діяльності, на наш погляд, висуваються певні вимоги: захоплюючий характер, що забезпечує успіх і визнання самоцінності кожної дитини; облік нахилів дитини до тієї чи іншої діяльності; очевидність користі діяльності як для конкретної дитини, так і для інших дітей.

Цим вимогам може відповідати така діяльність як гра, малювання, ліплення, конструювання, художня праця та ін. Якщо зазначені види діяльності організувати так, щоб вони захоплюючий характер, їх зміст і методика організації можуть вирішити завдання з виявлення своєрідності кожної дитини, врахування дитячих нахилів, а також сприяти формуванню колективних взаємин.

Дошкільний вік - це вік творчої гри як провідного виду діяльності, де найбільш успішно розвиваються схильності,зокрема, соціальні схильності. Дослідники показують, що значний вплив на збагачення змісту дитячих ігор надають організованні і продумані дорослими спостереження навколишнього життя [2].

Радість ігри - це радість творчості особистості та формування колективних взаємин. Одна і таж дитина проявляє різні риси характеру, схильності залежно від змісту гри, від складу гравців, одну і ту ж роль кожна дитина створює по-своєму, вкладаючи в неї свій маленький життєвий досвід, свої почуття і звички. Майже всі дівчатка в іграх бувають мамами, всі люблять своїх дітей - ляльок, але в поведінці кожної мами є і свої індивідуальні відтінки. Одна більш ласкава, зворушливо-ніжна, інша - сувора, що вимагає порядку, третя - поєднує і те й інше. Більшість хлопчиків грають у капітанівв, льотчиків, але жоден з них не повторюється, навіть якщо вони наслідують один і той же образ. Різноманіття відтінків у виконанні ігрових ролей заявляє про своєрідність кожної дитини, про вміння відчувати і сприймати навколишнє по-своєму. Спостерігаючи різноманітні моральні прояви поведінки один одного у спільній грі, діти

розвиваються свої нахили, задатки до здібностей, збагачуючись взаємним досвідом у колективних іграх.

Під впливом вихователя ігрова активність дитини стає все більш цілеспрямованою, розвивається вміння домовлятися, погоджувати свої дії з діями товаришів.

Специфіка впливу гри на розвиток дитячих нахилів і здібностей унікальна, оскільки через гру можна розвивати образотворчі, музичні, художньо-мовленнєві та інші здатності дитини, які може направити дорослий в русло морального виховання особистості, організовуючи спільну діяльність дітей [1].

Отже, основним джерелом нагромадженя позитивного досвіду моральної поведінки дошкільника є виховний колектив, який служить не тільки цілям морального розвитку всіх, а й бути засобом всебічного розвитку кожної дитини.

Важливими засобами розвитку індивідуальності дитини в колективі однолітків є різні види творчих ігор, де реалізується соціальна активність дитини.

Література:

1. Запорожец А.В. Воспитание эмоций и чувств у дошкольника / А.В Запорожец // Эмоциональное развитие дошкольника. – М. 1985. -С. 16.

2. Жуковская Р.И. Воспитание ребенка в игре //Р.И. Жуковская - М, 1963. - 319 с.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ

Євич Т.М.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
професор ***Рогальська Н.В.***

З переосмисленням пріоритетів, цілей і завдань навчання та виховання дітей дошкільного віку актуальною стає проблема становлення дитячої особистості, виявлення та розвиток її здібностей, набуття досвіду пізнання.

Такий підхід висвітлений у державних документах, розроблених в Україні. Зокрема, Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст. визначає головну мету діяльності дошкільних закладів, яка полягає у створенні умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж життя. У законі «Про дошкільну освіту» і Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (2012 р.) визнається пріоритетна роль дошкільної освіти у формуванні особистості дитини, розвитку її творчих здібностей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування пізнавальної діяльності дитини дозволяє зазначити, що незалежно від того, як розуміється сутність понять «пізнання», «пізнавальна діяльність», «пізнавальна активність», Л.Артемова, Д.Богоявленська, М.Матюшкін, М.Поддьяков, О.Проскура та інші, підкреслюють їх виняткову важливість у розвитку особистості, хоча залишається значна кількість нерозв'язаних проблем та необхідність визначення нових перспективних засобів, які стимулюватимуть як загальний розвиток особистості, так і її пізнавальну активність.

Мета дослідження – обґрунтувати, розробити, перевірити та апробувати серію творчих завдань у формуванні пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Під час педагогічної практики ми помітили, що діти по-різному сприймають пояснення завдання, по-різному включаються у діяльність, реагують на нове, невідоме, незвичне; по-різному входять у гру тощо. Одні вихованці активно реагували на запитання дорослого, шукали варіанти відповідей; інших треба було стимулювати до активного мислення, постійно допомагати уникати шаблонних висловлювань. Є й такі діти, які активно відгукуються на запитання дорослого, швидко відповідають, не особливо замислюючись, легко полишають діяльність, натрапляючи на перешкоди.

Насамперед, ми розглянули специфіку особистісно орієнтованого підходу до організації пізнавальної діяльності дитини. Як стверджує С.Ладивір, на перший план висувається суб'єктивний досвід кожного індивіда, який узгоджується зі змістом освітнього процесу. Саме тому в пізнавальній

діяльності пріоритетним є не інтеріоризація дитиною заданих педагогічних впливів, а узгодження запропонованого вихователем і суб'єктивного дитячого досвіду, збагачення останнього, перетворення його («окультурювання», за висловом Кудрявцева), що і є основним «вектором» індивідуального розвитку, саморозвитку дитини [5, 3].

Отже, власна пізнавальна активність і є самостійним, особистісно значущим, а тому й дієвим чинником розвитку дитини, а відтак – повноцінного формування її здібностей. Звідси, метою освітньо-виховного процесу в дошкільному закладі має бути розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, що потребує особливої уваги до процесу засвоєння дітьми програмового матеріалу. Саме за процесом та особливостями його перебігу слід судити про ефективність пізнавальної діяльності (а не за кінцевим результатом, обсягом знань, умінь і навичок). Ось чому так важливо знати, що і як дитина робить, щоб засвоїти матеріал, адже саме від її пізнавальної активності залежить, що і як вона засвоює (Г. Костюк).

Аналіз психологічних та педагогічних аспектів досліджуваної проблеми дозволив встановити, що пізнавальна активність дитини дошкільного віку формується і розвивається на базі пізнавальної потреби у різних видах діяльності, забезпечує формування цілісного уявлення про оточуючий світ і характеризується наявною пізнавальною орієнтацією дитини, ініціативою, інтересом, самостійністю та оригінальністю дошкільника.

У процесі дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Встановлено, що переважній більшості дітей властиві репродуктивно-наслідувальний і: репродуктивно-виконавчий рівні пізнавальної активності, які характеризуються відсутнім або нестійким інтересом до пізнання, недостатньою пізнавальною орієнтацією, ці діти потребують допомоги та постійного контролю за пізнавальною діяльністю з боку дорослого.

2. Виявлено, що на рівень сформованості пізнавальної активності старших дошкільників впливає низка чинників: особливості пізнавальної діяльності,

особливості спілкування і статус дитини у сім'ї та групі однолітків, характер самооцінки, особливості організації пізнання дітей.

3. З'ясовано, що творчі завдання передбачають наявність суперечностей та утруднень, які в свою чергу посилюють пізнавальні інтереси, викликають дослідницькі пізнавальні дії, самостійний варіативний пошук способів досягнення результату, стимулюють відкриття нового, пожвавлюючи пізнавальні процеси, посилюючи пізнавальні інтереси, пізнавальну активність.

4. Визначено види цих завдань для дітей дошкільного віку: музичні, словесні, зображувальні, логіко-математичні варіативного характеру, комбіновані завдання.

5. Сформульовано методичні рекомендації щодо застосування творчих завдань у процесі формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку:

• необхідність створення педагогічного середовища, яке дасть змогу забезпечити єдині підходи, мету спільної діяльності дорослих, оцінювальні погляди для усіх учасників педагогічного процесу;

• доцільність організації вирішення творчих завдань у доступних дітям видах діяльності, що забезпечить стимулювання проявів пізнавальної активності, збагатить пізнавальну орієнтацію дітей, створить умови для прояву дошкільниками ініціативи, самостійності, оригінальності, задовольнить пізнавальні інтереси;

• поступове пропонування творчих завдань дітям від індивідуального до колективного їх вирішення в умовах широкого впровадження творчого пошуку, що дасть змогу кожній дитині проявити індивідуальність, неповторність, самореалізуватись і самоствердитись у пізнавальній діяльності;

• доцільність здійснення оцінки можливостей кожної дитини та створення перспективи для переходу її пізнавальної активності на якісно вищий рівень розвитку, що дозволятиме прогнозувати діяльність дорослих і дітей у відповідності з набуттям досягнень у пізнавальній діяльності;

• необхідність підтримки пізнавальної активності дитини в умовах сім'ї.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012.

2. Бех І. Д. Психологічний супровід особистісно зорієнованого виховання / І.Д. Бех // Початкова школа. – 2003. – № 3. – С. 1-6.

3. Долинна О., Низковська О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей у дошкільному закладі / О. Долинна, О. Низовська // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С. 14-26.

4. Ладивір С.О. Дарувати радість пізнання / Світлана Ладивір // Дошкільне виховання. – 1990. – №10. – С.4-5.

5. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних шляхів // Дошкільне виховання. – 1996. – №12. – С.7-9.

6. Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер.: О.В. Проскура, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. – К., 2012.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Каніщева Н. С.,
музичний керівник ДНЗ № 30, м. Умань

Період дошкільного дитинства є фундаментальним у процесі соціального становлення особистості. Недаремно Л.Толстой писав: «Від п’ятирічної дитини до мене - тільки крок, від новонародженої до п’ятирічної - страшна відстань». А видатний педагог А.Макаренко стверджував: «Якою буде людина, головним чином залежить від того, якою ви її зробите до п’ятого року життя». І тому педагоги-практики добре усвідомлюють, що від того, наскільки успішним буде формування особистісних соціально-психологічних механізмів соціалізації особистості на цьому етапі, залежить успіх у життєвому самовизначенні людини загалом. Спілкуючись з ровесниками і дорослими діти вчаться поряд з іншими, враховувати їхні інтереси, правила і норми поведінки в суспільстві. Дошкільне дитинство – це не підготовка до життя, а життя дитини з радощами, розчаруваннями,

успіхами. І тут завданням педагога є побудувати свою роботу так, щоб успіхів та радощів у дітей було якомога більше.

Ми, дорослі, повинні оточувати дітей любов'ю та красою, щоб вони росли чуйними та милосердними, могли творити добро та співпереживати, адекватно реагувати на життєві ситуації та передбачати їх наслідки, орієнтуватися у своїх вадах і чеснотах. Невичерпним джерелом такої краси є музичне мистецтво. Працюючи над музично-естетичним розвитком дитини ми послідовно і систематично розвиваємо навички практичного життя.

Музичне мистецтво специфічно впливає на емоційний стан та поведінку дошкільника. Дослідження В.Петрушина, К.Тарасової підтвердили, що необхідними і достатніми для моделювання базових емоцій (гнів, спокій, радість) є такі два показники: темп (швидкий - повільний) та лад (мажорний - мінорний).

Музика задовольняє потребу дитини у самовираженні, у виході з напруженої соціальної ситуації, у підтриманні соціальних зв'язків, впливаючи на мотиваційно-потребову сферу дитини. Музика здатна впливати на такі дезадаптивні психічні стани, як тривожність, емоційна напруженість, депресія, психічна та соматична втомлюваність.

Ми кожне музичні заняття розпочинаємо зі створення абсолютного психологічного комфорту кожного вихованця, усвідомлення радості від зустрічі з мистецтвом і можливості радіти та відчувати насолоду від творчості. Весь програмовий музичний репертуар пройнятий оптимізмом і вірою в успіх.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) - К., 2012.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І РОДИНИ

Карнаух Л. П.
канд. пед. наук, доц.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Становлення та розвиток українського суспільства неможливі без гармонізації суспільних відносин на засадах гендерної соціалізації. Питання гендерної рівності проходить крізь всі проблеми сьогодення. Гендерні стосунки є відображенням ґендерної свідомості суспільства, важливий чинник формування якої – виховання. Саме через систему освіти можливо і необхідно закладати основи ґендерних перетворень суспільства. Закономірно відбуваються кардинальні зміни у змісті теоретико-методологічних підходів у освіті: по-новому визначається мета навчання і виховання хлопчиків і дівчаток.

Особлива увага надається проблемі втілення гендерних концептів у прогресивні соціальні перетворення, яка передбачає погляд на життя представників обох статей як рівних у правах і можливостях, що законодавчо закріплено в державних документах. Актуальні напрями модернізації національної системи освіти і науки щодо гендерного аспекту відображено в нормативно-правових документах . Соціальна стратегія держави, спрямована на створення умов для розвитку України на основі використання і удосконалення людського потенціалу, передбачає включення гендерного компонента у всі сфери суспільного життя: в політику, економіку, культуру, освіту. За визначенням Організації Об’єднаних Націй, саме гендерні відносини (соціальні відносини між статями) є однією з головних проблем XXI століття.

Сім`я як соціальний інститут продовжує відтворювати стандарти традиційної культури у питаннях жіночності і мужності, сприяти формуванню стереотипів самосприйняття і самооцінки особистості дошкільника за статевою ознакою, що, у свою чергу, нівелює прояви індивідуальності вихованців у

виборі подальшого життєвого самовизначення. Це пов’язано з браком посібників, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій як для ґендерного виховання дітей дошкільного віку, так і для удосконалення компетентності батьків з питань гендерного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Аналізуючи сутність поняття «гендерна соціалізація» Л.В. Яценко і В.Г. Постовий звернулися до визначення «соціалізація». Під соціалізацією особистості розуміється процес входження індивідів у суспільство через різні спільноти, колективи, групи завдяки засвоєнню норм ідеалів, цінностей шляхом виховання і научіння [3. С.5] У процесі соціального розвитку відбувається процес засвоєння культурних зразків сфери взаємовідносин чоловіків та жінок як соціальних істот, стереотипів статево-рольової поведінки, властивих особистості, родини, нації, етносу. На її основі у людини формується уявлення про її місце в світі як особистості, накопичується соціальний досвід, необхідний для нормального життя [2]. Важливою складовою гендерної соціалізації є гендерне виховання – процес, спрямований на формування якостей і рис, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників протилежної статі. У процесі гендерного виховання формуються гендерні відносини між представниками жіночої та чоловічої статі [1].

Література:

1. Аверянова Г.М., Дембицька Н.М., Москаленко В.В. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства: навч. метод. посіб / Г.М. Аверьянова – К.: «ППП», 2005. –. С.5.

2. Формування статеворольової поведінки у дошкільників / уклад. Кулаченко О.В., Молодушкіна І.В. – Х. : Вид група «Основа», 2012. – 176 с. : іл.. – (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»).

3. Яценко Л.В, Постовий В.П. Гендерні особливості підготовки старшокласників до сімейного життя. : навчально-методичний посібник. – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.С., 2009. – 10 с.

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Коваленко З.
науковий керівник – канд. пед. наук, доц. ***Залізняк А. М.***
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Розвиток мовлення дітей – одна з головних проблем дошкільної лінгводидактики. Актуальність цієї проблеми обумовлена пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законом України „Про дошкільну освіту", „Базовим компонентом дошкільної освіти", спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, вдосконалення форм, методів, засобів і методики навчання дітей рідної мови, формування культури мовленнєвого спілкування.

Важливим засобом формування лексичної компетенції у дошкільників є гра.

Ігрова діяльність досліджувалася як психологами (Ю. Аркін, М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, С. Рубінштейн та інші), так і педагогами (Л. Артемова, А. Бондаренко, Д. Менджерицька, О. Усова, Г. Швайко та інші). Вони відзначають, що гра є виявом дитячої активності, спрямованої на засвоєння суспільного досвіду, оволодіння рідною мовою і спілкуванням.

Гра має величезний потенціал щодо активізації словникового запасу слів, що стимулює зв'язне мовлення. У процесі гри діти перебувають в ігрових та реальних взаєминах, які передбачають діалогічне спілкування. В ігрових діях розвивається мовлення дошкільника, його почуття, сприймання, збагачується емоційна сфера. Саме через гру дитина опановує усю систему людських відносин. Гра є підґрунтям для активізації пізнавальної діяльності, розвитку розумових здібностей. У дітей дошкільного віку формується вміння висловлювати свою думку, робити висновки, застосовувати нові знання в різних життєвих ситуаціях.

Проілюструємо наприкладі гри, що спрямована на збагачення та розширення словника дітей:

Універсам

Мета: навчити користуватися узагальнюючими словами, збагачувати лексику, розвивати увагу.

Хід гри

Діти по периметру квадрата креслять свій відділ крейдою на асфальті, кожний добирає назву. Наприклад: одяг, взуття, меблі, посуд тощо. Декілька дітей можуть мати однакові відділи. Лічилкою вибирають ведучого. Ведучий стоїть у центі квадрата і говорить: „Мені потрібні меблі". Діти-меблі біжать до нього і т. д. Коли задіяно половину дітей, ведучий разом з ними крокує по периметру квадрата і першим займає вільний „відділ", а потім решта дітей займають відділи. Хто залишився без відділу стає ведучим. Гра продовжується.

Отже, ігри посідають чільне місце у формуванні лексичної компетенції дітей. Оскільки вони своїм змістом здійснюють навчання, мають у собі навчальні завдання, розв'язання яких відбувається засобами активної, захоплюючої для дітей ігрової діяльності. Гра є стимулятором мовленнєвої активності дітей.

Література:

1. Закон України „Про дошкільну освіту" – К. : Ред. журналу „Дошкільне виховання", 2001. – 55, [1] с. – (Бібліотечка журналу „Дошкільне виховання").

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / [гол. ред. Н. О. Андрусич]. – К. : Дошкільне виховання, 1999. – 68, [4] с. – (Бібліотечка журналу „Дошкільне виховання").

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКА ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кондратюк С. М.
канд. пед. наук, доц.
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. *Макаренка*

Рідна мова –це найголовніша ознака держави та нації. Дитина зустрічається з нею ще з народження – це перше слово, почуте з материнських вуст, перша колискова пісня, яку чує немовля над колискою. Рідна мова, на думку В. Сухомлинського, – це безцінне духовне багатство, в якому живе народ, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, традиції.

Особливого значення в процесі розвитку мовленнєвої компетенції дошкільників надають сьогодні формуванню фонетичної компетенції та її складовим. Правильне оволодіння мовою стає неможливим за відсутності цього виду компетенції, а тому її дослідження потребує особливої уваги.

Ще з раннього дитинства дитина починає знайомитися з рідною мовою через сім'ю, близьких та рідних, а вдосконалення її триває в дошкільних навчальних закладах, школі і протягом усього життя. Мова – це головна ознака, яка відрізняє людину від інших живих істот, соціальний зв’язок між людьми, за допомогою неї відбувається сприйняття навколишньої дійсності, а також виступає засобом для виявлення свого внутрішнього світу. Уявлення дитини тільки тоді стають чіткими і ясними, коли вони одержують словесне вираження. Дитина народжується з готовим механізмом для мовлення, але не володіє ним майже до кінця першого року, бо мовлення – це не тільки звуковий вияв, а процес розумовий, який поступово розвивається в дитини, залежно від її інтелектуального розвитку.

Оволодіння рідною мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства, адже саме дошкільний вік є найбільш сприятливим для оволодіння рідною мовою.

Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні визначається обов’язковий мінімум мовленнєвого розвитку дітей взагалі та в межах лексичної компетенції

зокрема.

Проблема формування лексичної компетентності дошкільників останнім часом досить часто порушується в лінгводидактичних дослідженнях (О. Аматьєва, А. Богуш). Проблема лексичного розвитку дітей досліджувалась ученими в різних аспектах: етапність формування слова як сигналу в контексті взаємодії сигнальних систем дійсності (Н. Данилова, І. Горелов, М. Кольцова, І. Павлов); фонетичні, лексичні та граматичні особливості дитячого мовлення на початкових етапах розвитку (О. Гвоздєв, Н. Рибніков, Т. Ушакова, О. Шахнарович, Н. Юр'єва); збагачення словника дітей раннього віку (Ю. Аркін, В. Гербова, Г. Розенгарт-Пупко); особливості становлення й розвитку словника дітей (М. Коніна, В. Коник); залежність розвитку мовлення від спільної з дорослим діяльності (Н. Лепська, М. Лісіна); закономірності, принципи та методи навчання дітей раннього віку (А. Богуш, К. Крутій,,, Г. Ляміна, Т. Науменко, Л. Олійник, Л. Павлова, Г. Розенгарт-Пупко, Л. Федоренко).

Мета статті – визначити сутність поняття "лексична компетенція", висвітлити результати сучасних наукових досліджень з проблеми формування лексичної компетенції дітей дошкільного віку.

За А. Лаврентьєвою, лексична компетенція - це здатність миттєво викликати з тривалої пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання та включати це слово в мовленнєвий ланцюг. Розвиток лексичної компетенції є центральним аспектом вивчення мови.

Центральною ланкою в роботі над засвоєнням лексичного матеріалу є формування лексичних навичок. Лексичні мовленнєві навички - це навички інтуїтивно правильного утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєво-моторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови.

Ми надаємо перевагу дослідженням А. Богуш, що єдиною метою розвитку словника дошкільників полягає у збагаченні, уточненні та активізації їх словникового запасу. Система лексичної роботи включає зміст, мету, напрями, завдання. Метою лексичної роботи в дошкільному дитинстві є розвиток уміння дітей доречно добирати слова рідної мови, розуміти їх значення та вживати їх у власному мовленні.

Низку досліджень присвячено словниковій роботі з дошкільниками, ознайомленню їх зі словом у різних видах діяльності, особливостям розуміння значення слова дітьми різних вікових груп, опануванню узагальнюючого значення слів, уведення саме таких, що позначають елементарні поняття (Л. Колунова, А. Лаврентьєва, Є. Струніна) [2; 3]. Ці праці довели, що виховання в дошкільнят уваги до змістової сторони слова, його семантики, уточнення значень слів, збагачення зв'язків слова з іншими словами розвиває точність слововживання.

У роботі А. Лаврентьєвої доведено, що становлення системи лексичних значень слів відбувається поступово. Труднощі у виявленні рівня розвитку семантичної сторони мовлення в дітей четвертого року життя можуть бути пов'язані з рядом причин: швидкою втомлюваністю, невідповідністю оволодіння фонетичним та змістовим планом слів, а також нездатністю до визначення суттєвих ознак слова.

Є. Струніна проводила дослідження, спрямоване на розв'язання широкого кола завдань лексичної роботи, зокрема, на формування в дітей розуміння смислової сторони слова (багатозначності, синонімічних та антонімічних відносин) у старших дошкільників [3]. У працях З. Антонові, І. Волкова, М. Михайлова розглядаються деякі питання методики оволодіння синонімами в процесі навчання дітей дошкільного віку.

Отже, проблема формування лексичної компетентності є актуальною та знаходить відображення в програмах та документах про освіту, а також є предметом багатьох досліджень сучасних науковців.

Література:

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей: Сутність та шляхи реалізації/ А. М. Богуш //Дошкільне виховання. - 1999. - № 6. - С. 3-5.

2. Колунова Л. А. Работа над словом в процессе развития речи детей старшого дошкольного возраста: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 - теория и история педагогики / Л. А. Колунова. - М., 1993. - 24 с.

3. Струнина Е. М. Работа над смьюловой стороной слова в процессе развития речи старших дошкольников в детском саду : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 - теория и история педагогики / Е. М. Струнина. - М.,

1984. - 23 с.

СТАТЕВО-РОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Корінна Г.О.
аспірантка Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях проблема статево-рольової соціалізації набуває особливої актуальності в умовах розвитку сучасного громадського суспільства, оскільки статева свідомість особистості не лише дає змогу сформувати гендерну поведінку та характер, а й виробити концепцію чоловічої та жіночої психології.

Дослідження поняття статево-рольова соціалізація досить широке та складне питання, яке розкриває багатогранний соціально-культурний аспект осіб чоловічої та жіночої статей у процесі їхньої соціалізації.

Слід відзначити думку І. Ковальчук, яка розглядає процес статево-рольової соціалізації в двох аспектах: як процес і результат загального й психосексуального розвитку дівчинки/хлопчика відповідно до вікових особливостей дорослішання, зумовлений конкретними соціальними умовами; як процес розвитку особистості, індивідуальності дівчинки/хлопчика, дівчини/юнака в реальній життєдіяльності, що здійснюється у взаєминах з дорослими, ровесниками своєї й протилежної статі й самою собою – що й становить її сутнісну характеристику. У ході її дослідження було виділено та розкрито основні особливості статево-рольової соціалізації, які характеризують її як один з найважливіших напрямків соціалізації й показують її специфіку.

Першою особливістю статево-рольової соціалізації є пряма залежність процесу статево-рольової соціалізації від біологічної статі людини, яка визначає характер статево-рольової соціалізації людини як представника чоловічої чи жіночої статі. Сутнісною характеристикою цієї особливості є

розуміння того, що серед відмінностей між представниками чоловічої й жіночої статі існують такі біологічно зумовлені статеві відмінності, які впливають на статево-рольову соціалізацію людини й роблять процес статево-рольової соціалізації хлопчиків/чоловіків відмінним від процесу статево-рольової соціалізації дівчаток/жінок.

Другою особливістю статево-рольової соціалізації є зумовленість процесу статево-рольової соціалізації психосексуальною культурою суспільства, сутність якої полягає в розумінні процесів, що відбуваються в психосексуальній культурі сучасного суспільства, впливають на статево-рольову соціалізацію нового покоління й створюють зовсім інші, ніж були в їх попередників, умови для розвитку, особистісного становлення й удосконалення.

Третю особливість процесу статево-рольової соціалізації визначає його специфічна направленість на людські стосунки, де взаємини між чоловіком і жінкою мають абсолютну цінність, тобто, важливі самі по собі, а не як засіб для досягнення певної мети. [1, с. 11]

Процес статево-рольової соціалізації починається з раннього дитинства, продовжується довгі роки і відбувається стадійно; він триває до тих пір, поки продовжується спілкування з людьми різної статі, соціальне пізнання оточення, соціальна активність, а в результаті формуються нові гендерні властивості,яких потребує життя особистості в соціумі.

Науковці виокремлюють певні періоди статево-рольової соціалізації: первинну та вторинну. Відповідно первинна статево-рольова соціалізація охоплює такі вікові стадії: від народження до початку навчання в школі, від початку навчання в школі до соціальної зрілості. Розглядаючи цей аспект статево-рольової соціалізації та орієнтуючись на провідну діяльності дитини, а також інституції, які відіграють вирішальну роль у цьому процесі, Москаленко В.В. виділяє два важливих етапи в первинній статево-рольовій соціалізації:

1) дитинство (провідна діяльність – гра);

2) підлітковий період (провідна діяльність – спілкування з однолітками).

Початок вторинної статево-рольової соціалізація – це періодсоціальної зрілості.

Статево-рольова соціалізація охоплює широке коло проблем, в основі вираження яких лежать такі принципи:

1) статево-рольова поведінка – це не біологічне, а соціальне явище;

2) статево-рольова поведінка і установки індивідів зумовлені соціонормативною культурою суспільства;

3) статево-рольова поведінка,з одного боку, зумовлена біологічною природою людини, а з другого детермінована логікою культури як системного цілого;

4) статево-рольова поведінка індивідів різних суспільств і культур має багато спільного, проте вона різноманітна, історично мінлива і звідси випливає необхідність її порівняльно-історичного аналізу;

5) різні соціальні групи і верства одного й того ж суспільства можуть істотно відрізнятись за своїми установками і поведінкою, а тому існують чисельні статеві, вікові, етнічні і інші гендерно-рольові культури;

6) окремі елементи гендерної культури пов’язані з більш загальними соціокультурними явищами (гендерна культура пов’язана з загальною культурою). Це правильно не тільки щодо певних норм культури поведінки, алей поведінки окремих індивідів, яку можна зрозуміти тільки у зв’язку з їх конкретною соціальною належністю, статусно-рольовими характеристиками і т. ін.[2, с. 324].

Аналіз досвіду сучасних досліджень питання статево-рольової соціалізації дозволяє усвідомити зміст і сутність цього поняття, а також її актуальність і важливість для становлення особистості, дозволяє розробити різноманітні методи диференційованого підходу до виховання особистості різної статі, сприяє готовності ввійти в нову соціальну систему розвитку та виражати ставлення до життєвих ситуацій. Статево-рольова соціалізація визначається науковцями, як процес активного засвоєння особистістю статевих стереотипів, цінностей, що дає змогу формувати статеву самосвідомість, усвідомлювати

приналежність до певної статі. Подальшої розробки потребує питання визначення важливості сутності статево-рольової соціалізації у формуванні всебічно розвиненої особистості та необхідністю розширити увагу до процесу статево-рольової соціалізації, яка склалася у системі навчання і виховання дітей в закладах освіти.

Література:

1. Ковальчук І. А. Формування готовності майбутніх педагогів до статеворольової соціалізації учнів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І. А. Ковальчук. – Л., 2004 – 28 с.

2. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге виправлене та доповнене / В. В. Москаленко – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 688 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Кривда В. М.,
завідувач НВК № 1, м. Умань

Головний шлях до якісного еволюційного розвитку суспільства - це зміни пріоритетів у освітніх процесах на демократизацію і гуманізацію навчально-виховного процесу в закладах освіти, де посилюється увага до особистості, як активного суб’єкта суспільства, а пріоритетом стають загальнолюдські цінності та гармонічні стосунків з навколишнім світом. Втілення в життя гуманістичних ідей, прав людини, людської гідності й громадянської відповідальності нерозривно пов’язано із розвитком та вихованням толерантної особистості.

Вітчизняні вчені та педагоги (І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, А. Маслоу, Н. Побірченко, Т. Пониманська, І. Рогальська, С. Русова, В Сухомлинський) вважають, що треба дітей якомога раніше знайомити з гуманістичними поняттями, моральними уявленнями, навчати доброті. Адже, саме дошкільний вік вважається сенситивним для формування морально-

етичних основ розвитку особистості.

Вирішення даної проблеми передбачає спеціально організований освітній процес, одним із завдань якого є навчання вихованців правил шанобливого ставлення до різних людей, народів, культур, правил милосердної і терпимої взаємодії різних соціальних і національних груп. Формування толерантної особистості може здійснюватися лише за допомогою гуманістичних методів виховання.

Загальні принципи такого підходу містяться у взаємній довірі, створенні мікроклімату поваги, коли педагог в усіх справах разом з вихованцями, коли спілкування необхідне, цікаве і дитині, і дорослому; коли формальні учбово-дисциплінарні обставини переходять на другий план, а їх місце займає душа дитини, особистість, зі своїми інтересами та проблемами; у здійсненні активної, творчої ролі дітей дошкільного віку як суб'єктів, а не лише об'єктів педагогічного процесу[4, с. 116].

Вирішальною педагогічною умовою у вихованні є взаємодія педагога і дитини, оскільки успіх цього процесу залежить від людини, яка у цей час поряд з дитиною. Обов'язком педагога є зрозуміти дитину, створювати умови для розвитку і реалізації її умінь, здібностей та самостійності. Педагог має бути для дитини еталоном демократичної і гуманістичної поведінки. Як зазначає Т. Поніманська „Майстерність вихователя саме й полягає в умінні доцільно й адекватно апелювати до почуттів і досвіду дітей, тактовно і делікатно обговорювати з ними питання, що їх хвилюють, точно допомагати в ціннісному освоєнні світу людей " [3, с. 3].

Зауважимо, що у взаємодії дорослого з дитиною дошкільного віку вирішальним є терпимість і в той же час емоційність дорослого. Адже емоційні гуманістичні орієнтири обумовлюють ставлення особистості до навколишніх і трансформуються у регулятивно-поведінкові прояви. Науковці схиляються до думки, що еквівалентом взаєморозуміння виступає адекватний емоційний відгук на стан партнера, вміння вислухати думку іншого та викласти свою точку зору [2].Отже, терпимі (а саме, толерантні) стосунки у педагогічному

процесі відбувається перш за все через сенсо, але і вимогливе ставлення до іншої людини.

Завдання педагога не лише дотримуватися самому і створювати умови для формування толерантності між дітьми, але й попередити прояв негативізму у стосунках всіх учасників навчально-виховного процесу (інших працівників закладу, батьків): різких емоційних проявів амбіціозності, нетерпимості, упередженості, дратівливості, грубості у висловлюваннях, залякування. Всі ці прояви неприпустимі у стосунках із дітьми. . У той же час, як зазначає О. Сухомлинська „людину не можна примусити бути моральною - потрібно її переконати, пропустити знання через її емоції, почуття, психіку, через свідомість з тим, щоб висловлені моральні цінності стали її власним надбанням" [5, с. 40]

Отже, толерантний педагогічний вплив передбачає наявність у педагога довірливих стосунків із вихованцями, вмінь бачити у кожному вихованці індивідуальність, забезпечувати йому право на власну думку, самостійну дію, підтримувати його самоповагу, рахуватися з його можливостями і бажаннями, впроваджувати співробітництво у освітньому процесі, прогнозувати можливі наслідки. Але ця робота може звестися нанівець, якщо педагог не врахує співробітництво з сім'єю, яке передбачає досягнення спільних цілей у вихованні, вироблення адекватних реагувань на процес соціального і емоційного розвитку дитини.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості : сходження до духовності / І. Д. Бех. - К.: Либідь, 2006. - 272 с.

2. Воспитание гуманних чувств у детей / 58 іж ред. Л. Н. Проколиенко, В. К. Котьірло. - К.: Рад. школа, 1987. - 174 с.

3. Понімaнська Т. І. Виховання людяності : технологічний аспект / Т. І. Понімaнська // Дошкільне виховання. - 2008. - №4. - С. 3-5

4. Скрипник Н. І. Виховання толерантних взаємостосунків у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. Пед. Наук : 13. 00. 07. - Умань, 2011.-

253 с.

5. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді : загальні тенденції й індивідуальний пошук / О. В. Сухомлинська / К. : Всеукраїнський фонд „Добро“, - 2006. - 43 с.

ПРОБЛЕМИ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ СІМ'Ї ТА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО- МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Кужільна Л. В.,
канд. філолог, наук, доцент
Криворізький національний університет

Проблема, досліджувана нами, досить актуальна. На початку третього тисячоліття нового звучання набувають питання творчості, розкриття креативного начала кожної конкретної дитини як справжнього суб'єкта життєдіяльності. Ідея самоцінності, унікальності дитини, необхідності розвитку її творчого потенціалу дістала відображення в нормативних актах нашої держави, а саме: у Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Законі "Про дошкільну освіту", Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі". Дошкільний вік визначається вченими (Н. Ветлугіною, Л. Виготським, В. Давидовим, А. Запорожцем, Т. Пірожeнко, В. Сухомлинським, О. Ушаковою) як особливо сприятливий для розвитку художньо-мовленнєвої творчості.

У педагогічних дослідженнях доведено, що художньо-мовленнєва діяльність успішно здійснюється у старшому дошкільному віці, адже саме в цей періоду дітей складається свідоме художньо-естетичне сприймання літературних творів, що виявляється в розумінні ними змісту та ідеї твору, здатності виділяти й усвідомлювати мовні засоби. Процес складання власної творчої розповіді для більшості старших дошкільників становить вагомі труднощі. Основоположною умовою формування художньо-мовленнєвої

діяльності дітей старшого дошкільного віку є спільна робота вихователів дошкільного навчального закладу і сім’ями вихованців.

Існує суперечність між психолого-педагогічними передумовами, що забезпечують можливості розвитку художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників та недостатньою концептуально-методичною розробленістю означеної проблеми. Тому проблемою нашого дослідження є "Спільна робота сім'ї та дошкільного закладу з розвитку художньо-мовленнєвої діяльності дітей". Завдання дослідження:

Виявити та науково обґрунтувати особливості й специфіку художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників в умовах ДНЗ і родини.

Дослідити організацію художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшої групи у дошкільному закладі та форми співпраці з батьками вихованців.

Теоретично з’ясувати та практично перевірити роль сім’ї в художньо-мовленнєвому розвитку старших дошкільників.

Експериментально перевірити форми організації спільної роботи сім’ї та дошкільного закладу з розвитку художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників

На початку дослідження була висунута гіпотеза: розвиток художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників буде ефективним за таких умов:

- формування художньо-естетичного сприймання літературних творів і активного творчого ставлення дітей до літературно-мовного матеріалу;

- виховання культури зв’язного мовлення та читацької культури дошкільників;

- розвитку уяви, дивергентного мислення та інших психічних процесів, а також пізнавальної активності дітей;

- збагачення емоційно-чуттєвого і когнітивного досвіду;

- спеціально організованої цілеспрямованої спільної роботи сім'ї та дошкільного закладу з розвитку художньо-мовленнєвої діяльності (заняття, бесіди, проведення художньо-мистецьких виховних заходів);

- зацікавленого ставлення родини до художньо-мовленнєвої творчості дітей.

На основі аналізу наукових джерел і підходів нами були визначені шляхи,методи і прийоми, які ми використовували з метою розвитку словесної творчості дітей старшого дошкільного віку: надання мовного зразка складання розповіді вихователем; колективне складання розповіді; індивідуальне складання дітьми розповіді за планом, поданим вихователем; колективне та індивідуальне складання розповіді за частинами; закінчення дітьми казки, розпочатої вихователем, її початку або середини; придумування розповіді за заданою темою; складання власної розповіді за сюжетом відомої народної казки; творча розповідь дитини за літературним зразком із заміною персонажів, місця дії або придумування нового сюжету з тими ж персонажами; ігри-фантазування.

Нами розроблено та апробовано форми роботи вихователів ДНЗ у напрямі забезпечення обізнаності батьків зі способами застосування художнього слова у вихованні старших дошкільників, до яких відносимо створення інформаційних куточків, у яких розміщено перелік творів для дітей даного віку, методичні рекомендації про те, які книжки слід купувати дітям, як знайомити малюків з літературними творами та як розглядати ілюстрації до творів. Найвагомішими у розвитку художньо-мовленнєвої діяльності дітей, на нашу думку, **є:** підтримання дитячої ініціативи у систематичному читанні та переказуванні дітям літературних творів різних жанрів і тематики; залучення дітей до обговорення змісту, персонажів прочитаних творів; висловлення власних оцінних суджень і ставлень ; спонукання до постановки питань про те, що було незрозумілим у творі; заохочення дітей до запам'ятовування віршових текстів ті їх виразного розказування; сприяння свідомому запам'ятовуванню дітьми почутих від батьків творів, вміння впізнавати назву, автора, персонажів твору за його фрагментами, ілюстраціями або слайдами.

Розвиток художньо-мовленнєвої діяльності відбувається за загально-визначеними дидактичними принципами: принцип розробки системи занять,

спрямованої на розвиток дитячої словесної творчості, принцип природовідповідності; всебічного розвитку особистості; взаємозв'язку навчання та розвитку; співробітництва; індивідуального підходу. Останній принцип вважається вченими і практиками одним з найважливіших.

Література:

1. Воспитатели и родители: [из опыта работы] / [сост. Л. В. Загик, В. М. Иванова]. - М. : Педагогика, 1985. - 200 с.

2. Воспитателю о работе с семьей: [пособ. для воспитат. дет.сада / Л. В. Загит, Т. А. Куликова, Т. А. Маркова и др. ; [под ред. Н. Ф. Виноградовой]. - М.: Педагогика, 1989. - 234 с.

3. Дуброва В. П. Теоретико-методические основы взаимодействия детского сада с семьей: [учебное пособие] / В. П. Дуброва. - Минск, 1997. -266 с.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СЬОГОДЕННЯ

Лемещук М. А.
викладач,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Бурхливий темп соціальних змін сьогодення поставив перед педагогікою актуальне і проблемне питання соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. Проблеми соціалізації дітей дошкільного віку зумовлені зміною соціокультурних умов формування особистості, суперечливим станом соціально-педагогічної теорії та практики. У сучасній соціокультурній ситуації головною домінантою є соціалізація особистості як результат її соціального розвитку та виховання, досягнення оптимальної форми соціальної активності та компетентності, що дає змогу дитині бути активним перетворювачем власного життя та довкілля, мати право свободи вибору і ставати суб’єктом власної

життєдіяльності. У зв'язку з цим дошкільному навчальному закладу відводиться особлива роль – спільно з сім'єю стати провідною соціальною інституцією соціалізації, яка забезпечує запровадження соціально-педагогічного супроводу соціалізації дітей дошкільного віку, спрямовує на розвиток соціально та індивідуально значущих рис особистості та її успішне функціонування як суб'єкта власної життєдіяльності у суспільному довкіллі.

Проблеми соціалізації особистості розглядалися з філософських, соціологічних, психологічних, культурологічних, педагогічних позицій. Серед учених, які суттєво вплинули на дослідження проблеми соціалізації, слід назвати Г. Гіддінгса, Е. Дюркгейма, Е. Еріксона, Ч. Кулі, Дж. Міда, Т. Парсонса, Г. Тарда, З. Фрейда та ін. Загальній соціалізаційній проблематиці присвятили свої роботи Г. Андрєєва, Б. Вульфов, М. Євтух, В. Зеньковський, М. Лукашевич, Р. Овчарова, С. Русова, В. Семенов, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський та ін.

У вивченні проблем соціального становлення особистості особливе місце відводиться дітям дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення, що зумовлює труднощі в процесі соціалізації, формуванням мисленнєво-пізнавальної діяльності, своєчасною мовленнєвою підготовкою до школи в цілому.

Відтак у своєму дослідженні ми поставили за мету дослідити стан проблеми соціалізації старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Під загальним недорозвитком мовлення у дітей з нормальним слухом і первинно збереженим інтелектом слід розуміти таку форму мовної аномалії, при якій порушується формування кожного із компонентів мовної системи: фонетики, лексики, граматики. Мовний недорозвиток у дошкільників може проявлятися в різних ступенях: від повної відсутності загальновживаної мови до розгорнутої фразової мови з вираженими елементами лексико - граматичного і фонетико-фонематичного недорозвитку [11].

Теоретичні і практичні засади мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку розкрито в дослідженнях А.Богуш, Н.Гавриш, Н. Горбунова, К.Крутій, Л.Калмикова, М. Лісіна, Н.Луцан, І.Луценко, Т.Пироженко, Г.Ніколайчук, М.Шеремет [3]. Учені зазначають, що всебічний, у тому числі і мовленнєвий розвиток дітей зумовлений їх залученням у різні види діяльності. Доведена висока ефективність ознайомлення дітей з довкіллям у мовленнєвому розвитку дітей (А.Богуш, Н.Виноградова, Л.Занков, В.Ізотова, Н.Кузнєцова, Н.Орланова).

Останнім часом внаслідок повсякденного використання технічних засобів комунікації (телефонний стільниковий зв'язок, телебачення, Інтернет і так далі), високій зайнятості батьків побутовими (частіше фінансовими) родинними проблемами спостерігається зниження якості спілкування між дитиною та дорослим. Комп'ютери, Інтернет, відеотехніка, телебачення змінили життя сім'ї.

У працях А.В. Запорожця, Л.І. Божович, М.І. Лисіної, та ін. звертається увага на той факт, що спілкування дитини з дорослим є основою її психічного розвитку. Ще Виготський Л.С. говорив про те, що найбільш сприятлива атмосфера спілкування створюється в сім'ї, де з перших днів народження дитини відбувається повноцінний розвиток її особистості, її соціалізації [1].

Арбузова Л.В. у своїй статті «Развитие коммуникативных навыков и социализация детей с ОНР» визначає, що практично в усіх дітей із загальним недорозвитком мовлення існують проблеми у взаємовідносинах з оточенням, низька самооцінка, підвищена тривожність, нестійкість емоційних станів і навіть агресивність. Також є труднощі входження в колектив, недостатнє уміння враховувати в спільній діяльності ділові та ігрові інтереси партнера, та часта відмова від вступу з ним в контакт. Педагог зазначає, що діти з порушенням мовлення, а серед них і діти із загальним недорозвитком мовлення, належать до неоднорідної та чисельної групи, для якої оволодіння усним мовленням — єдиний і основний шлях особистісного розвитку [8] .

Незважаючи на увагу вчених до розвитку мовлення дошкільників, проблема соціалізації дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням

мовлення у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу не була предметом спеціального дослідження. Загальне недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку, ускладнюючи процес соціалізації, спричиняє суттєве обмеження їх спілкування та життєдіяльності в соціумі, призводить до соціальної дезадаптації.

Отже, слід визнати, що незважаючи на актуальність проблематики соціалізації з позиції сучасної педагогіки і досить широке коло науковців, що займаються дослідженням соціалізації, багато її аспектів залишаються малодослідженими.

Література:

1. Виготський Л.С. Мислення і мова. Изд. 5, испр. - М.: Лабіринт, 1999. - 352 с.

2. Гвоздьов А.Н. Питання вивчення дитячої мови. М.: Дитинство-Пресс, 2007. - 472 с.

3. Дубова Н.В. Об особенностях навыков общения дошкольников с ОНР// Логопед в детском саду. – 2006. — №3. – С.36-38.

4. Ефименкова Л.М. Формування мови дошкільників: (Діти із загальним недорозвиненням мови). Кн. для логопеда. - 2-е изд., Перераб. - М.: Просвещение, 1985. - 112 с.

5. Жаренкова Г.І. Психолого-педагогічне вивчення учнів з ЗПР в спеціальній школі/ / Дефектологія. - 1981. - № 2

6. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Філічева Т.Б. Логопедія. Подолання загального недорозвинення мови дошкільників. М., 2004. - 320 с.

7. Зікєєв А.Г. Розвиток мови учнів спеціальних освітніх установ. М.: Академія, 2007. - 200 с.

8. К вопросу о формировании лексико-граматических средств языка у дошкольников с ОНР// Логопед в детском саду.- 2007. — №6. – С.40-52.

9.Лалаева Р.І. Серебрякова Н.В. Корекція загального недорозвинення м ови в дошкільників. - СПб., 2003. - 160 с.

10. Лисина М.І. Формування особистості дитини в спілкуванні. СПб.: Питер, 2009. - 320 с.

11. Основи логопедии з практикумом по звуковимовленню: Учеб. посібник для студ. середовищ.пед.учеб. закладів /Т.В.Волосовец, Н.В. Горіна, Н.І. Звєрєва та інших.; Під ред. Т.В.Волосовец. – М.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 200 з.

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'ЯХ РОЗЛУЧЕНИХ БАТЬКІВ

Лисоконь О.В.
наук. кер. – ***проф. Рогальська-Яблонська І. П.***
Уманський державний педагогічний університети імені Павла Тичини

Останнім часом проблеми, пов'язані з сім'єю, набувають велику актуальність в суспільстві. Сучасна сім'я зазнала серйозних змін: зменшився її розмір і кількість дітей. Але найголовніше те, що різко зросла кількість розлучень — розпадається майже кожний другий шлюб. Адже розлучення — це сильне потрясіння для всіх членів сім'ї, і в першу чергу, для дітей.

Мотиви та причини розлучень, психологічні особливості наслідків розриву сімейних відносин досліджуються в роботах М. Орідороги, А. Волкова, А. Келама, І. Еббера, Г. Навайтіса, А. Сінельникова, В. Солодникова, В. Сисенко, Д. Чечет і ін.

Науковці стверджують, що сильним негативним фактором у вихованні дітей виступає сам факт розлучення. Залишення сім'ї батьком, що, як правило, супроводжується розірванням шлюбу, може різко змінити морально-психологічний стан дитини і нерідко має руйнівний вилив на її психологічний світ.

Особливо важливий і небезпечний як для дитини, так і для матері перший період після розлучення, оскільки саме в цей час дитина потребує підвищеної

уваги з боку матері. Дитині, саме в цей час потрібна мати, сповнена любові, сильна, надійна в очах дитини, здатна захистити її в будь-який момент від усіх негараздів [29, 5-68]. Розлучена сім'я характеризується зміщенням окремих важливих функцій її повноцінної життєдіяльності. Помітно знижується репродуктивна функція, знижується можливість задоволення матеріальних потреб, змінюється організація змістовного дозвілля, що особливо важливо, не задовольняють психосоціальні потреби. У розлученій сім'ї спостерігається стан психічної тривоги і дестабілізації усіх її членів, порушується почуття психічної рівноваги, між дорослими часто виникають гострі конфронтації, які ускладнюють процес виховання дітей.

Міцний сплав мужності, твердості характеру, пов'язаних з чоловічим початком у сім'ї, і м'якість, сердечність, які йдуть від жінки, позитивно впливають на дітей обох статей. Але особливо це необхідно для хлопчиків. Відсутність у сім'ї чоловічого авторитету негативно впливає на формування психічного розвитку і чоловічих рис характеру дитини, а також її фізичного розвитку. Таким чином, проблема розлученої сім'ї полягає в тому, що мати не може замінити батька уже тому, що вона жінка, і ще тому, що один з батьків не може замінити двох. Кожний із них приносить у сім'ю свою індивідуальність, свою багатогранність почуттів і думок, інтересів і знань, дій і вчинків. Відсутність одного з батьків нічим не може бути замінена. Дитина має меншу можливість ознайомлення з різними варіантами соціального досвіду, і головне, з тією стороною інтимно-емоційної сфери її сім'ї, яка створюється стосунками подружжя. Ось цей вакуум у розлученій сім'ї негативно впливає на підготовку дітей до сімейного життя. Ця ситуація, яка характеризується відсутністю наочного зразка взаємовідносин статей, породжує, великий ризик того, що у дітей закладаються деформовані (або духовно збіднені, або відірвані від життя - підвищено романтичні, ідеалізовані) погляди на шлюб і сім'ю, які будуть впливати в майбутньому на становлення її власної сім'ї.

Складність розв'язання проблем розлученої сім'ї обумовлюється також недостатньою її науковою розробленістю, відсутністю методик, у яких

враховується специфіка виховного процесу в розлученій сім'ї. Ця складність зумовлює об'єктивну потребу теоретичного обґрунтування й узагальнення практичного досвіду та удосконалення змісту виховання дітей у розлученій сім'ї у нових соціальних умовах.

Література:

1. Алексеєнко Т. Ф. Молода сім'я в сучасному виховному процесі / Алексеєнко Т. Ф // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 4. – С. 53-60.

2. Ильин Е. П. Мужчины и женщины в семье / Ильин Е. П.. – СПб., 2003. – С. 253-295.

3. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / НАН України. Інститут економіки; за ред. В.Стещенко. - Київ, 2001. – 560 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ 5-7-РІЧНОГО ВІКУ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРО ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Літвін Н.
науковий керівник – канд. пед наук, доц. ***Поліщук О. В.***
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок та компетенцій про здоровий спосіб життя, зміцнення фізичного та психічного здоров'я дитини є одним із пріоритетів освіти.

Із кожним роком в Україні спостерігається погіршення стану здоров'я дітей: хворобливість, відхилення в роботі внутрішніх органів, зниження рухової активності – ось той неповний перелік причин, що негативно впливають на здоров'я людини.

Як засвідчують наукові дослідження останніх десятиріч, здоров'я людини на 51% залежить від способу життя, на 17-20% – від спадковості, 20% – від

стану навколишнього середовища, на 8-10% – від системи охорони життя і здоров'я.

Компетенції про здоровий спосіб життя необхідно формувати із раннього віку, щоб знання, вміння та навички перейшли в звичку. Ось чому отримання знань про здоров'я та здоровий спосіб життя людини є необхідним, важливим завданням кожного навчального закладу.

У ході експериментальної роботи основною формою формування компетенцій дітей 5-7 років про здоровий спосіб життя ми визначили повсякденне життя, проведення інтегрованих занять, у ході яких спеціальні знання координувалися з фізичною культурою, ознайомленням із природою та навколишнім середовищем, музикою, малюванням, ліпленням, конструюванням, розвитком мовлення, художньою літературою, математикою, українознавством тощо.

За такої умови валеологічні знання органічно вплітались нами в інформаційний або практичний матеріал основного виду заняття. Наприклад, знання про тіло людини (дитини), його частини (м'язи, руховий апарат), догляд за ними ми формували на заняттях та уроках із фізичної культури. Знання про єдність дитини з природою ми пов'язували з темою "Рослинний і тваринний світ". Тут також давали знання і про рослинне харчування (вегетаріанство), корисні овочі, фрукти.

На математиці, в процесі лічби ми розповідали дітям про користь розумової діяльності для здоров'я. На заняттях та уроках із розвитку мовлення ми поповнювали знання дітей про етноздоров'я. Українська хата, одяг, посуд, знаряддя побуту, їх оформлення тощо – це дуже цінні джерела національного здоров'я. Тут ми також давали знання про бережливе ставлення до речей, засоби протипожежної безпеки. Під час ознайомлення із транспортом діти вивчали правила дорожньої безпеки.

Дві третини компетенцій про здоровий спосіб життя ми формували, координуючи їх із іншими видами занять. Ми розуміли, що спеціальні валеологічні заняття проводити недоцільно. Як виключення, вони проводилися

лише тоді, коли інформаційний і практичний валеологічний матеріал не може бути об'єднаний із іншими. Це теми з основ анатомії, біології (внутрішні процеси), соціальної адаптації та деякі інші, що доступні першокласникам.

Проводячи спеціальні заняття, вихователі та вчителі підходили до навчання комплексно, використовуючи різні ефективні засоби: музичні, образотворчі, хореографічні, фізкультурні, технічні. Проте кількість занять на тиждень ми не збільшували за рахунок валеології. Їх ми проводили з використанням того виду занять, у якому валеологічні знання органічно пов'язували з темою. Наприклад, "Ознайомлення з транспортом", "Професії людей", "Побут", "Посуд" тощо.

Робота із формування у дітей компетенцій про здоровий спосіб життя здійснювалася як у процесі організованої навчальної діяльності здоров'язбережувального спрямування, так і під час самостійної діяльності дітей, оскільки проблема збереження здоров'я має глобальний, міждисциплінарний (інтегрований) характер. Для опрацювання з дітьми ми обрали двадцять тем. Одна тема вивчалася протягом тижня. Стосовно кожної теми окреслювалася мета, виокремлювалися етапи організації навчальної діяльності: мотиваційний, теоретичний і практичний, а також добиралися методи, які мали дати найкращий результат у ході розкриття теми на кожному етапі.

Література:

1. Андрющенко Т. Методи формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку / Т.Андрющенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць УДПУ імені Павла Тичини / [ред.. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. – Вип. 47. – С.49-55.

2. Богініч О. Оздоровчу ідеологію – в життя малят / О.Богініч //Дошкільне виховання. –2006. – №7. – С. 7-9.

3. Поліщук О.В. Формування у дітей 5-6-річного віку світоглядно-оздоровчої поведінки / О.В.Поліщук /: "Психолого-педагогічний супровід

формування освітніх компетенцій у вихованців навчально-виховних комплексів “Дошкільний навчальний заклад-школа”: Монографія / Наук. кер. В.Г.Кузь. – Умань: ПП Жовтий О.О.,2013. – С.165-177.

4. Формування здорового способу життя і духовної культури дітей і молоді: проблеми, пошуки і перспективи: Матеріали Всеукраїнського форуму // Педагогічна газета. – 2001. – № 6(84). – С. 1-8.

ВЗАЄМОДІЯ ДОРОСЛОГО З ДИТИНОЮ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ У РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Майструк О. М.
викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Особистісно-орієнтований підхід є основною вимогою до організації взаємодії дорослого з дитиною у процесі корекційно-педагогічної роботи та спрямований на забезпечення психологічної захищеності і створення психологічного комфорту для кожної дитини дошкільного віку.

Характер взаємодії дорослого з дитиною повинен відповідати провідним мотивам і потребам віку. При цьому спеціалістами враховується специфіка психічного розвитку, що характерна для конкретного виду патології, структура порушення, а також актуальний і потенційний рівні розвитку дитини-дошкільника. Вікова періодизація, що розроблена відповідно до дітей з нормальним розвитком, є для дорослого орієнтиром при його взаємодії з дітьми, які мають порушення в розвитку. Однак цей важливий процес будується з урахуванням тих порушень у розвитку дитини, які відбуваються внаслідок органічних або функціональних порушень.

Слід зазначити, що коли партнером у взаємодії є дитина, розвиток якої з певних причин не може протікати нормально, позиція дорослого стає більш

відповідальною. Адже психічний розвиток проблемної дитини набагато більше залежить від умов, в яких вона перебуває. Особливістю цього є те, що для дитини з попущеннями у розвитку, на відміну від дитини з нормальним розвитком, дорослий довгий час виступає головним ініціатором взаємодії.

Відтак, у процесі взаємодії дорослого та дитини немовлячого віку дорослий спрямовує свої зусилля на задоволення потреби дитини в руховій активності, емоційному насиченні, предметній новизні, забезпечує розвиток функцій руки і сенсорно-рухової координації у процесі маніпулювання, приділяє належну увагу розвитку наслідування і емоційно-ділового спілкування, тощо.

Організовуючи корекційно-педагогічну роботу з дітьми раннього віку важливо звернути увагу на зміну типу взаємодії з дитиною даного віку, що пов'язана зі зміною провідної діяльності та провідних мотивів. Відтак, дорослий створює умови для розвитку у дитини пізнавальної активності, спрямованої на дослідження властивостей об'єктів і їх функціональності («Що з ним можна робити? Для чого він призначений?») і формування структури предметної дії на основі спільної з дитиною предметної діяльності; для збагачення сенсорного досвіду; для виникнення здатності дитини до опосередкованих дій у процесі використання предметів-замінників, оволодіння мовою; для розвитку ділових мотивів взаємодії з оточуючими. Важливим компонентом змісту взаємодії на цьому етапі дитинства є задоволення потреби дитини у визнанні її досягнень, що сприяє формуванню у неї образу «Я» та «Я-свідомості».

Взаємодія дорослого з дітьми дошкільного віку будується з орієнтуванням на сензитивність дитини до соціальних впливів. Головною формою комунікації є рівноправне співробітництво і спілкування при стимуляції дитячої самостійності та ініціативи. На цьому етапі зміст спілкування пов'язаний з ігровими та пізнавальними інтересами, формування і розвиток яких стають одним з домінуючих завдань педагога або батьків.

Дорослий задовольняє потребу дитини у визнанні її досягань (не шукає недоліки в малюнках, конструкціях, виробах, не привертає увагу до незграбних

рухів та ін.), формує тим самим у дитини почуття самодостатності та гордості за досягнуті результати. Звертає увагу на розвиток позаситуативних форм взаємодії, виховує у дитини вміння позитивно сприймати однолітка і взаємодіяти з ним. Дорослий є активним учасником (співучасником) діяльності дітей як на заняттях, так і поза ними [2; 3].

Таким чином, взаємодія дорослого з дітьми з порушеннями у розвитку сприяє виникненню у дитини образу «Я», «Я-позиції», усвідомлення себе серед дорослих і однолітків, у природі, просторі та часі, стимулює формування пізнавальних та творчих здібностей та необхідних властивостей особистості.

Література:

1. Мастюкова Е. М., Московкина А. Г. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии / Под ред. В. И. Селиверстова. – М., 2004.

2. Солодянкина О.В. Воспитание ребенка с ограниченными возможностями здоровья в семье. — М.: АРКТИ, 2007. – 80 с.

3. Специальная дошкольная педагогика / Под ред. Е. А. Стребелевой. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 312 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Мельник Н. І.
канд. пед. наук, доц.,
Київський університет імені Бориса Грінченка

Концепція модернізації сучасної української освіти передбачає підготовку кваліфікованих, компетентних фахівців на рівні світових стандартів, соціально й професійно мобільних на вітчизняному, європейському й світовому ринках праці. При цьому, на наш погляд, доцільно розглядати і особистість студента - майбутнього спеціаліста дошкільної освіти як суб’єкта, здатного реалізувати в педагогічній професії свої способи життєдіяльності, готовність брати відповідальність за їх розв’язання, виходити за межі нормативної діяльності і

вміти використовувати весь потенціал своїх знань не тільки під час навчання, а й під час роботи з дітьми. Це, в свою чергу, вимагає розробки сучасних форм, методів і технологій формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів дошкільної освіти.

Визначенням змісту, форм і методів формування інформаційно-комунікативної компетентності педагогів дошкільної освіти займаються сучасні вітчизняні і зарубіжні науковці, такі як Ю.М. Горвиць, Л.Д. Майнова, Н.Н. Поддьяков, І.В. Роберт, Є.С. Полат, М.Ю. Бухаркіна, Н.В. Морзе, О.Г. Колгатін, В.Ю. Биков, А.Е. Петров та багато інших.

Мета статті полягає у визначенні змісту, виокремленні ефективних форм та методів формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів дошкільної освіти.

Здійснюючи аналіз змісту, форм та методів формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів дошкільної освіти необхідно насамперед визначити це термінологічне словосполучення. У словнику Гончаренко поняття “інформація” трактується як «нові відомості про навколишній світ, одержувані в результаті взаємодії з ним; зміст будь-якого повідомлення, дані про щось, які розглядаються в аспекті передачі їх у часі і просторі [2, с. 150].

У Новому тлумачному словнику української мови» знаходимо визначення “компетентність”: «Це добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи [7, с. 874].

Інформаційно-комунікативна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яка віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та ефективної роботи з нею у всіх її формах та представленнях - як в традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп’ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті; передбачає здатність студента орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією

відповідно до потреб ринку праці [5, с. 14].

Інформаційно-комунікативна компетентність є сукупністю трьох компонентів: інформаційний компонент (здатність ефективної роботи з інформацією у всіх формах її представлення); комп'ютерний або комп'ютерно-технологічний компонент (визначає уміння та навички щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); компонент застосовності (який визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформацією та розв'язання різноманітних задач) [5. С. 14].

Інформаційно-комунікативна компетентність майбутніх спеціалістів дошкільної освіти формується за допомогою змісту, форм і методів, які визначено в таких законодавчих документах, як: Закон України «Про Вищу Освіту», «Про концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», а також в документах і програмах, які використовуються у педагогічних ВНЗ для навчання студентів з курсу «Інформаційно-комунікативні технології в дошкільній освіті» [3; 4; 5].

Під змістом формування інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх спеціалістів дошкільної освіти розуміємо усвідомлення і освоєння термінології ІКТ студентами в процесі лекційних, практичних та семінарських занять. До змісту формування інформаційно- комунікативної компетентності в лекційний матеріал нами було включено також інформацію щодо історичного розвитку інформаційних технологій, тенденцій розвитку інформаційного суспільства, потреби в подальшому освоєнні ІКТ; освоєнні ефективних прийомів роботи з ІКТ, пошуку, збору, опрацювання, зберігання та представлення професійно значущої інформації; в оволодінні навичками науково-дослідної роботи, використанні ІКТ у навчальному процесі, потреби в подальшому професійному самовдосконаленні.

В ході експериментальної частини магістерського дослідження, що здійснювалось на базі Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка нами використовувались такі форми організації освітнього

процесу для формування інформаційно-комунікативної компетентності як: лекційні, практичні, лабораторні, індивідуальні заняття, самостійна робота, робота в мережі Інтернет, а також *інноваційні* - дистанційні, ділові ігри, рольові дебати, конференції он-лайн (оп-Гіпе), проектна робота, форуми, мультимедіа, презентації.

В ході експерименту використовувались такі методи формування інформаційно-комунікативної компетентності: як оцінка, самооцінка, педагогічне спостереження, бесіда, інструкція, вимога, самостійна робота, пояснення, заохочення, вправи, демонстрація, інструкція, творчі завдання, проблемно-пошукові, дослідницькі, контрольна робота, тестування, анкетування, аналіз, дискусії, рецензування, проблемно- пошукові, дослідницькі, продуктивно-пошукова діяльність, спрямована на створення нового продукту. Вибір цих методів обумовлюється тим, що вони забезпечують високу результативність.

Метод дискусії стимулює студентів до активної пізнавальної протягом семінару чи практичних занять, а також формує вміння обґрунтовувати свою думку щодо вирішення поставлених завдань, відстоювати запропоновані ними шляхи виконання тощо.

Висновки. Розкриті нами зміст, форми і методи формування інформаційно-комунікативної компетентності дають можливість зробити висновки про те, що в системі вищої освіти педагогічних кадрів важливо організовувати роботу з формування інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх спеціалістів дошкільної освіти, бо саме ця система на сьогодні здатна подати студентам знання про прийоми роботи з різною комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням, а також з різними методиками їх використання.

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ, Вид-во «Либідь», 1997.

2. Закон України «Про Вищу Освіту».

3. Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації».

4. Закон України «Про Національну програму інформатизації».

5. Коваль Т. Особливості вибору змісту професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал. -2005. - Вип.1. - 14 с.

6. Митрофанова Е. А. Система формирования информационной компетентности у будущих специалистов.

7. Новий тлумачний словник української мови, (у трьох томах). / Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. - Київ: Вид-во «АКОНІТ», 2006. - 926 с.

8. Пєтухова Л. Є. Дидактична модель формування сенсорних компететентностей у мабутніх учителів початкової школи.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ В РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Підлипняк І. Ю.
викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Сутність супроводу полягає у створенні умов з боку вихователя для формування математичної компетенції дитиною в рамках різновікової групи. Що в свою чергу передбачає побудову організації педагогічного процесу та організації міжвікової взаємодії, що призводить до взаємонавчання.

Компетенція дитини дошкільного віку – це її особистісне надбання. Найбільш успішне формування компетенцій може відбуватися тільки в особистісно-орієнтованому освітньому процесі. Формування компетенцій відбувається засобами змісту дошкільної освіти [1].

Освітня компетенція припускає засвоєння дитиною не відокремлених один від одного знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, у якій для

кожного виділеного напряму наявна відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер.

Для виникнення реальної педагогічно ефективної взаємодії і спілкування між дітьми необхідна провідна роль педагога, специфіка діяльності якого полягає в здійсненні організованої педагогічної взаємодії з дітьми різного віку.

Зміст і форма педагогічної взаємодії в різновіковій групі дошкільного навчального закладу мають низку особливостей, а саме: педагогові доводиться одночасно враховувати рівень розвитку дітей різного віку, впливати на дітей окремої вікової групи і на їх різновікові об'єднання. Як суб'єкт освітнього процесу педагог різновікової групи здійснює педагогічну взаємодію з дітьми різного віку з урахуванням специфіки даної групи. При цьому різні варіанти різновікової взаємодії дітей дозволяють педагогові варіювати способи, форми організації освітнього процесу.

Умовами для придбання знань, умінь і навичок дітьми різновікової групи можуть бути: диференціювання дітей за віком на підгрупи; індивідуалізований підхід до навчання (з урахуванням рівнів індивідуального розвитку); використання в роботі диференційованих (різнорівневих) програм; доцільне сполучення колективних і індивідуальних форм навчання [3].

В основу роботи з формування математичної компетенції у різновіковій групі покладено принцип диференційованого підходу до навчання, який здійснюється, у процесі засвоєння математичних знань, умінь і навичок кожною дитиною зокрема. Дані, здобуті при вивченні рівнів їхнього оволодіння, дають змогу визначити основні педагогічні завдання у роботі з окремими підгрупами дітей і намітити шляхи реалізації їх, а також постійно контролювати ефективність навчально-виховної роботи.

Оскільки диференційований підхід дозволяє ефективно побудувати роботу з різними групами з метою реалізації можливості особистісної взаємодії за кожною дитиною, розвитку у неї у процесі роботи з колективом індивідуальних здібностей та особливостей. Тому, як підкреслюють науковці, диференційований підхід у навчанні останнім часом продовжує вивчатися як

один із засобів підвищення ефективності формування навчальних знань і всебічного розвитку дітей.

Зауважимо, що використання у дошкільних навчальних закладах фронтальних, групових та індивідуальних форм організації педагогічного процесу, допомагає по-різному вибудовувати взаємини педагога з дітьми та дітей між собою [2].

Фронтальне навчання, як правило, породжує авторитарний стиль спілкування, оскільки можливості прямого контакту педагога з дітьми при цьому є значно обмеженими.

При груповому навчанні, яке охоплює вісім – дванадцять дітей, між педагогом та вихованцями встановлюється більш тісний зв'язок, що будується на діалозі. Фронтальні форми роботи дають педагогові можливість водночас впливати на велику кількість дітей. На перший план тут виступає, взаємодія вихователь – група. Завдання, які пропонуються молодшим дітям, кожна дитина має зрозуміти й сприйняти як особисте до неї звернення. Зрозуміло, що в умовах різновікової групи важко сформулювати навчальне завдання так, щоб воно відповідало рівню всіх дітей. Молодші діти зазвичай погано сприймають завдання, не звернені до них безпосередньо, а якщо й сприймають, то не завжди правильно їх розуміють, тому часто тлумачать по-своєму. Отже, практика свідчить, що під час застосування фронтальних форм роботи в різновіковій групі ділові взаємини у педагога встановлюються тільки з найактивнішими й самостійними дітьми. Інші вихованці або наслідують дії своїх товаришів, або підмінюють завдання на свій розсуд.

Організація педагогічного процесу у різновіковій групі потребує від педагога знання програми всіх вікових груп, уміння зіставляти програмові вимоги з віковими та індивідуальними особливостями дітей, здатність правильно розподіляти увагу, розуміти й бачити кожну дитину і всю групу в цілому, спрямовувати розвиток дітей згідно із завданнями виховання і можливостями. Зазначено й ті переваги, які характерні саме для різновікової групи: спілкування молодших дітей зі старшими створює сприятливі умови для

формування випереджаючих знань та взаємного навчання. Проте досягти цього можна лише за правильної організації навчально-виховного процесу.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / А. М. Богуш, Г. В. Бєлєнька, О. Л. Богініч та ін. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Давидчук А. М. Форми організації навчання в різновіковій групі дитячого садка / А. М. Давидчук, А. Г. Тамбовцева – К., 1992. – 36 с.

3. Степанова Т. М. Індивідуалізація і диференціація навчання математики дітей старшого дошкільного віку. Монографія. / Т. М. Степанова – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 208 с.

АФАЗІЯ ТА МЕТОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Голуб Н., ПисаренкоК.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Мовлення – важливий засіб зв’язку між дитиною та навколишнім світом і найбільш досконала форма спілкування, властива тільки людині.

Формування мовлення є однією з основних характеристик загального розвитку дитини. Останнім часом логопеди занепокоєні збільшенням кількості безмовних дітей, які від трьох до шести років взагалі не розмовляють. Часто проблеми з мовою ведуть за собою затримку розумового та психічного розвитку. Усього цього можна уникнути, якщо батьки вчасно звернуться за професійною допомогою. Участь членів сім’ї в лікуванні афазії у дітей вважається дуже важливим компонентом корекції. Встановлено, що 70 відсотків допомоги дитині – це батьківська допомога[2]. Логопед допоможе батькам професійною порадою щодо роботи зі своєю дитиною,оскільки при лікуванні розладів мови саме батьки мають максимум можливостей для коригування мови дітей в домашніх умовах.

Афазія – повна або часткова втрата раніше сформованого мовлення, обумовлена локальними ураженнями мовних центрів розташованих в корі головного мозку[1].У дошкільнят, на відміну від дорослих, розрізняють два типи афазії: моторну і сенсорну. Моторна афазія характеризується частковою або повною втратою дитиною навиків вимови, тобто відбувається руйнування власної мови. В більшості випадків деякі слова все-таки зберігаються і дитина намагається будувати з них прості речення, які не відзначаються різноманітністю. У хворих на афазію переважає мова, яка отримала назву «телеграфна». Така мова характеризується переважанням невизначених дієслів та іменників. Дитина спотворює і переставляє звуки в словах, замінює їх схожими або ж пропускає. Дитина із сенсорною афазією при абсолютно збереженому слуху не розуміє мову, якою до неї звертаються. Схожі звуки, склади або слова дитина або не розрізняє або приймає за шум. Моторні і сенсорні центри мови, які знаходяться в корі головного мозку, анатомічно пов’язані один з одним, тому в дітей афазія часто буває змішаною – сенсорно-моторною [1].

Експериментальною базою дослідження був Лебединський НВК №1. При корекції афазії мовлення, читання і письмо відновлюються тренуваннями і закріпленням лінгвістичних навичок. Ми застосовували мелодійну інтонаційну терапію, яка спрямована на те, щоб активувати функції правої півкулі мозку та логопедичний масаж, основною метою якогобула нормалізація м’язового тонусу загальної, мімічної та артикуляційної мускулатури. Назаняттях використовували засоби логоритміки (цикл з 9 мініатюр і віршів *„*Хто як ходить*″*), артикуляційні вправи (*„Лопаточка”, „Неслухняний язичок”,„Чашечка”, „Голочка”)*. Крім того, належну увагу ми приділяли розвитку дрібної моторики. Відновлювати когнітивні функції і мову прагнули за допомогою комп’ютерної техніки.

Заняття загальнорозвиваючого змісту з дітьми, які страждають на афазію, проводили також і в індивідуальному порядку за спеціально розробленою

схемою. Ці методи були досить ефективними при поєднанні їх з медикаментозним лікуванням.

Отже, для досягнення значних успіхів у лікуванні афазій необхідна систематична робота, яка враховує специфіку порушення та залучає рідних і близьких пацієнта до здійснення комунікації.

Під час проходження практики ми використовували багато методів для подолання афазії, однак найбільш ефективними та доцільними були артикуляційні вправи, логопедичний масаж, використання прийомів логоритміки та вправи для розвитку дрібної моторики.

Література:

1. Бурлакова М.К.Речь и афазія. – М.: Медицина, 1997.
2. http://www.gorod.cn.ua/news_19641.html

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Підвашецька С.
науковий керівник – канд. пед наук, доц. ***Іщенко Л. В.***
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Мовленнєва підготовка дітей до школи передбачає навчання мови і розвиток мовлення дитини, що не зводяться тільки до мовленнєвої діяльності, до реалізації і використання мовної системи. Мова і мовлення обслуговують і поєднують всі інші види діяльності дитини і така взаємодія різних видів діяльності передбачає наявність певних знань, умінь і навичок, що є однією з базисних характеристик особистості, її компетентності.

У руслі започаткованого дослідження виникла необхідність з’ясувати сутність понять “компетентність”, “компетенція”, “мовна компетенція”, “мовленнєва компетенція”. Звернемось до словникових джерел.

Так, за новим тлумачним словником української мови “компетенція” – добра обізнаність із чим-небудь; “компетентний” – який має достатні знання в який-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий [4:305].

В педагогічному словнику ми знайшли таке тлумачення даних понять. “Компетентність” – 1) володіння компетенцією; 2) володіння знаннями, що дозволяють судити про щось. “Компетенція” – коло питань, в яких дана особа володіє пізнанням, досвідом. Поняття “компетентний” тлумачиться як: 1) той, хто володіє компетенцією; 2) знаючий, обізнаний в певній галузі (3) .

Отже, в загальному розумінні, терміном компетенція позначають характеристику поведінки, домінантну форму активності особистості, наявність відповідних навичок і вмінь, ступінь оволодіння певним видом діяльності. Компетенція не може зводитися до знань і навичок. Компетенція – це те, що породжує вміння, дії, її можна розглядати як можливість встановлення зв’язків між знаннями та ситуацією, що найбільш ефективна у вирішенні проблеми.

Компетентність у смисловому значенні охоплює три аспекти: знання, вміння, навички. Термін “компетенція” широко використовується в наш час там, де йдеться про навчання і виховання.

На думку А.М. Богуш, “компетентність” – це комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, вміння, навички, креативність (здатність творчо вирішувати завдання: складати творчі розповіді, малюнки і конструкції за задумом), ініціативність, самостійність, самооцінку, самоконтроль [2].

Отже, компетентність дитини дошкільного віку – це сформованість інтелектуальних операцій, довільна спрямованість діяльності, усвідомленість і значна мотиваційна насиченість. На кожному віковому етапі компетентність має орієнтовні показники розвитку особистості. У мовленнєвій діяльності розрізняють мовну компетенцію і мовленнєву, яка включає в себе лексичну, фонетичну, граматичну, діамонологічну та комунікативну.

Література:

1. Богуш А.М. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. - №1-2. - 1998. - с. 16-20

2. Лингвистический энциклопедический словарь // Ред. В.Н.Ярцева. - М.:Сов. Энциклопедия, 1990. -636 с.

3. Новий тлумачний словник української мови. - у 4-х томах, К.: видавництво "Аконіт", ІІ том, 1999. - С. 305

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ 5-7-РІЧНОГО ВІКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Поліщук О. В.
канд. пед. наук, доц.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Вивчення та аналіз роботи сучасних дошкільних та загальноосвітніх закладів освіти свідчать про те, що в багатьох із них робота по формуванню у дітей 5-7 років здоров'язбережувальних компетенцій відсутня як система, за допомогою якої у дітей формуються доступні віку знання та виховуються необхідні уміння і навички, формуються звички.

У основу формувального експерименту нами було покладено найновіші наукові дослідження Т.Андрющенко, А.Богуш, О.Ващенко, М.Віленського, Л.Гаращенко, Н.Денисенко, З.Жофчак, Л.Лохвицької, І.Печенко, О.Поліщук, Н.Рогальської, В.Шорохової та ін.

Гіпотеза нашого експериментального дослідження полягала в припущенні, що формування здоров'язбережувальних компетенцій дітей 5-7 років буде ефективним за таких умов: високої професійної майстерності педагогів та наявності системи вищеозначеної роботи, обов'язковими елементами якої мають бути: алгоритм вивчення теми та введення елементів здоров'язбережувальних компетенцій у повсякденне життя дітей.

Ми враховували те, що навчально-виховний комплекс – це заклад освіти і суспільного виховання дітей віком від одного до семи років, у якому здійснюється формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я, забезпечення пріоритету еволюційного розвитку людини.

Для реалізації цього завдання необхідні нові підходи до змісту навчання дітей 5-7-річного віку. Загальна концепція неперервної освіти передбачає: обов'язковим компонентом нової системи національної освіти мають бути завдання з формування, збереження і зміцнення здоров'я, гігієнічне виховання населення, починаючи з раннього і дошкільного віку.

Цей компонент змінює вимоги до всього змісту освіти, його пріоритетів, надає їм валеологічного характеру, висуває першочергові завдання: формування валеологічної свідомості громадян України, культури здоров'я особистості. Інтегрованою характеристикою здоров'я особистості і суспільства вважаються фізичні, психічні, духовні та соціальні складові.

Ось чому включення елементів валеології до блоку основних навчально-виховних заходів НВК ми вважали необхідними і вагомими.

У дошкільному закладі та в початковій школі валеологія є інтегрованою системою знань (наукових та природних), яка охоплює такі підсистеми: "Довколишній світ" (або "Світ людини"), "Природа", "Фізкультура та здоров'я", "Музика і здоров'я", "Витоки національного здоров'я" ("Етноздоров'я"), "Оброзотворче мистецтво і здоров'я", "Математика і здоров'я", "Арттерапія" тощо.

У своїй сукупності знання інтегративних видів діяльності дітей дає можливість формувати елементарні уявлення про цілісну наукову картину світу та розв'язувати такі завдання:

1. Формувати основи знань про здоров'я людини як складову системи (природа і суспільство).

2. Формувати у дітей зародки валеологічної свідомості, бережливе ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших людей як найвищої цінності.

3. Виховувати у дітей прагнення до здорового способу життя та установки на пріоритет здоров’я перед хворобами. Світоглядно-оздоровча поведінка – основна умова формування, збереження і зміцнення фізичного, психічного, соціального і духовного здоров’я.

4. Формувати практичні вміння та навички, спрямовані на зміцнення особистого здоров’я.

5. Виховувати у дітей бажання брати активну участь в оздоровленні близьких людей, використовуючи набуті елементарні практичні навички.

Структурування змісту валеологічних знань для дітей у дошкільному закладі та першому класі ми здійснили за такими напрямами:

1. Здоров’я людини.
2. Здоров’я дитини.
3. Здоров’я в природі.
4. Здоров’я і суспільство.
5. Витоки національного здоров’я (етноздоров’я).

Організація педагогами занять із формування, збереження та зміцнення здоров’я дітей передбачала творчий підхід, самостійну практичну та інтелектуальну діяльність малюків.

Особливість навчання дітей 5-7-річного віку полягала в тому, що оволодіння ними елементами здоров’язбережувальних компетенцій потребувало використання в освітньому процесі комплексу різноманітних методів навчання та створення умов для багаторазового вправляння. Тому ми організовували практичну, ігрову, індивідуальну та колективну діяльність дітей, яка базувалася на суб’єкт-суб’єктивній взаємодії педагогів і вихованців, дітей між собою. Такий підхід ми назвали “освіта на основі здобуття життєвих здоров’язбережувальних навичок”.

Література:

1. Ващенко О. Формування в молодших школярів навичок здорового способу життя / О. Ващенко. // Початкова школа. – 2002. – №2. – С.58-60.

2. Віленський М. Здоровий стиль життя як соціально-психологічний

феномен. / М. Віленський // Дитячий садок. – 2004. – №8(248). – С.4-5.

3. Гаращенко Л. Фізкультура на повітрі: здоров'язбережувальний підхід / Л.Гаращенко // Дошкільне виховання – 2012. – №5. – С. 28-31.

4. Денисенко Н. Дітям про здоров'я та особисту безпеку (хрестоматія для дошкільників) / Н.Денисенко, Г.Григоренко, А. Михайличенко. Вид. третє, доповнене. – Дніпропетровськ. Генеза – Південь, 2007. – 146 с.

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКА

Попиченко С.С.
канд. пед наук, доц.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Дошкільний вік – це період надзвичайно інтенсивного розвитку, в результаті якого дитина набуває досить чіткі виражені риси своєї індивідуальності, які проявляються в темпераменті, стосунках, характері, здібностях, знаннях, уміннях і навичках. Індивідуальні особливості виявляються також у пізнавальних психічних процесах (пороги відчуття, час реакції, індивідуальні особливості сприймання, уваги, пам'яті, мислення, емоційної реактивності тощо), емоційно-вольовій діяльності, потребах та інтересах. Дошкільники різняться своєю мовою, що залежить від комунікативно-мовленнєвих здібностей, широти і дієвості особистісних, ділових, пізнавальних мотивів комунікації.

Індивідуальність – це унікальність, неповторність людини, її особистісних рис, нахилів і прагнень. Індивідуальними називають особливості психічних процесів, станів і властивостей, які розрізняють людей між собою [3]. Індивідуальність не дається людині від народження, а набувається в процесі життя і виховання. Природними передумовами індивідуальних особливостей людини є спадкові та природжені біологічні особливості будови

та функцій організму. Дитина народжується з властивими їй задатками, на ґрунті яких у процесі життя, виховання розвиваються і формуються притаманні їй будова та функції організму, особистісне психічне буття. Тобто індивідуальність дитини залежить від умов життя і виховання, під впливом яких дитина засвоює суспільний досвід.

Дитина розвивається як цілісна, унікальна індивідуальність з усіма вродженими анатомо-фізіологічними потенціями, неповторним життєвим досвідом, і як наслідок складної взаємодії цих факторів, різноманітними індивідуально-психологічними особливостями.

Індивідуально-психологічною якістю особистості, по-перше, є темперамент, фізіологічне підґрунтя якого – тип вищої нервової діяльності, своєрідні поєднання особливостей нервової системи (сила, врівноваженість, рухливість). До специфічно вікових особливостей нервової системи дітей старшого дошкільного віку належить: слабкість процесів збудження і гальмування, її неврівноваженість, дуже висока чутливість, швидке, в порівнянні із дорослими, відновлення сил. Чим менша дитина, тим слабша її нервова система [2].

Наступна індивідуально-психологічна якість особистості – характер є складним синтезом типу нервової діяльності та життєвих вражень, умов життя і виховання. Багатогранність спілкування, обставини, в яких перебувають діти, їхні переживання створюють різноманітні умови життя та виховання, що викликають у дітей найрізноманітніші індивідуальні способи реагування, які поступово стають властивими лише їй звичними рисами характеру. Яскраво проявляються у дошкільників такі риси, як товариськість, колективізм, ніжність, сміливість, сором’язливість, замкнутість, охайність, точність, терплячість або примхливість, впертість, різкість [2].

Від вроджених задатків, як ми вже зазначали, залежить розвиток ще однієї індивідуально-психологічної якості особистості – здібностей. Натомість, провідну роль у розвитку здібностей відіграють не задатки, а умови життя, навчання людей, їх освіта та виховання. Задатки, які не знаходять відповідних

умов для трансформації в здібності, так і залишаються нерозвиненими. Існують сензитивні періоди, в яких складаються найсприятливіші умови для розвитку тих чи інших здібностей [1]. У дошкільному віці формуються пізнавальні та інтелектуальні здібності.

У дошкільників розвиваються і спеціальні здібності, зокрема музичні, до яких відносять музично-слухові уявлення, почуття ритму, помітно виражений емоційний компонент музичного слуху; здібності до образотворчої діяльності, зароджується нахил до художньо-театральної діяльності. Засвоєння системи сенсорних еталонів, оволодіння технікою сприйняття, розвиток уміння бачити, слухати, виділяти головне розширює можливості дітей щодо більш точного і глибокого пізнання навколишньої дійсності, є передумовою естетичних переживань, пов'язаних із сприйняттям музичних і художніх творів.

Індивідуальні особливості сприймання, інтелекту, пам’яті, уваги тощо, які проявляються в різних поєднаннях, створюють інтегральну властивість, яка визначає успіх всього педагогічного процесу. Вчені називають її "научуваністю", розуміючи при цьому сукупність інтелектуальних властивостей людини, від яких при інших рівних умовах залежить успішність навчання [1].

Врахування індивідуальних особливостей у навчально-виховній роботі з дітьми визначається терміном «індивідуальний підхід» і є важливим психолого-педагогічний принципом організації учбової діяльності. Індивідуальний підхід трактується як система спеціально організованих психолого-педагогічних впливів, зорієнтована на те, щоб дитина могла повноцінно розвиватись і в майбутньому із неї виросла різнобічно розвинена людина – індивідуальність, яка змогла б знайти своє місце у суспільстві й само актуалізуватися.

Література:

1. Готовність дитини до школи / упоряд.: Л. Богуславська, С.Гончаренко, Л. Кондратенко; за заг. ред. С. Максименка, О. главник. – К.: Главник, 2004. – 112 с.

2. Кулачківська С.Є. Я – дошкільник / С. Є. Кулачківська, С.О.Ладивір. – К.: Нора-принт, 1996. – С. 68 – 80.

3. Павелків Р. В. Дитяча психологія / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало: Навч. посіб.– К.: Академвидав, 2008. – 432 с.

ЗДОРОВ‘ЯЗБЕРІГАЮЧА КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

П’ясецька Н. А.
канд. пед наук, доц.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Шпильова М.О.
викладач Уманського гуманітарно-педагогічного
коледжу ім.. Т.Г.Шевченка

Особистість майбутнього педагога, відображаючи персоніфіційований зміст здоров‘язберігаючої компетенції, найбільш повно проявляється в характеристиках його способу життя і валеологічної діяльності.

Існуючі підходи до пояснення сутності умінь по-різному розкривають їх зміст, структуру, можливості розвитку. В одному випадку під вміннями розуміють компоненти професійної діяльності, в яких реалізуються знання і навички (Н.В. Савин), в іншому – результат оволодіння способами і прийомами діяльності (О.А. Абдулліна), в третьому – здатність вирішувати педагогічні, виробничі завдання (В.А. Крутецький). Зрізнобічності виділених характеристик педагогічних умінь залишається одна безперечно визнана і певною мірою інтегрована: в уміннях зафіксовані культурні цінності особистості, її знання, досвід. У цьому разі справедливе твердження О.А. Абдуліної про те, що в педагогічних уміннях результатуються, насамперед, психолого-педагогічні знання, а також знання зі спеціальних і гуманітарних дисциплін, про це ж зазначали у своїх працях А.В. Глузман [1, І.А. Зязюн [2, С.О., Н.С. Кон [3.

Нами проаналізовані класифікації умінь М.О. Данилова, Б.П. Єсипова, М.М. Левиної, Л.І. Міцик, І.П. Підласого [5, Н.С. Побірченко [4, і — методи викладання і методи навчання, К. Сосницького, А.М. Сохоря – бінарні форми логічних методів: аналітично-синтетичний, аналітично-індуктивний, синтетично-дедуктивний та ін. Навчально-виховний процес, на думку І.П. Підласого [5, є рівнем організації, управління, продуктивності (ефективності), технологічності, економічності, які дають можливість якісно та кількісно оцінити досягнуте.

Структура валеологічної культури розглядається, виходячи з розуміння її як творчого процесу розв'язання різнобічних валеологічних завдань, так як майбутній педагог повинен будувати свою валеологічну діяльність відповідно до загальних правил евристичного пошуку: аналізу педагогічної ситуації; проектування результату відповідності до вихіднихданих; аналізу тих засобів, що необхідні для перевірки і досягнення очікуваного результату; оцінки отриманих даних із формулюванням нових завдань. Однак для розумінняособливостейвалеологічноїдіяльностінедостатньоматилишеуявлення про внутрішній зміст кожного етапу, про особливості переходу відодного етапу до іншого, специфіку їх взаємозв'язків, - важливо знати, як і які особливості цілісної структури валеологічної діяльності педагога визначають особливості формування валеологічної культури.

Порівняльний аналіз ступеня сформованості конструктивно-прогностичних умінь у майбутніх вчителів першої і четвертої груп показав, що розвиток валеологічної культури відбувається за рахунок знань вимог програми, кваліфікаційних характеристик і вміння прогнозувати результати, орієнтуючись на останні; уміння планувати і прогнозувати конкретні навчальні ситуації, ефективність індивідуальної роботи, з урахуванням інтелектуального і особистого розвитку індивіда. Виокремлені уміння передбачають наявність у вчителя психолого-валеологічного мислення і свідомості, достатньо розвиненого теоретичного мислення. Якщо перше уміння більшою мірою

носить абстрактно-узагальнений характер, то наступні три – конкретно-практичний.

Таким чином, теоретичне мислення у поєднанні з практичним забезпечує розвиток валеологічної культури та здоров‘язберігаючої компетенції майбутніх педагогів.

Література:

1. Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования: Монография. – К.: Просвіта, 1996. – 312 с.

2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність як мистецька дія // Рідна школа. – 1995. – № 7-8. – С. 31-35.

3. Кон Н.С. Социология личности. – М.: Политиздат, 1967. – 384 с.

4. Побірченко Н.С. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів у контексті реформування вищої педагогічної освіти //Рідна школа. – 2003. – № 3. – С. 3-5.

5. Подласый И.П. Педагогика. В 2-х кн. –М.: Владос, 1999. – Кн.1. – 576 с.

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

проф. Рогальська-Яблонська І.П.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Процеси реформування та модернізації, які зараз відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об’єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб суспільств та держави у кваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці педагогів до роботи з дітьми дошкільного віку. Проблеми підготовки майбутніх вихователів пов’язані з реформуванням вищої педагогічної освіти, пошуком її нового змісту, перебудовою на засадах

особистісно зорієнтованого виховання, що зумовило необхідність запровадження соціально-педагогічного супроводу соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. Вітчизняними ученими розглядаються питання щодо підготовки педагогів у вищих навчальних закладах до соціально-педагогічної діяльності (О. Безпалько, І. Звєрєва, А. Капська, Л. Коваль, С. Литвиненко. Л. Міщик, С. Харченко та ін.), підготовки фахівців дошкільної освіти (Л. Артемова, О. Богініч, А. Богуш, Г. Бєлєнька, І. Дичківська, Н. Гавриш, К. Крутій, Н. Лисенко, І. Луценко, Г. Підкурганна, Т. Поніманська, Г. Сухорукова), професійної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку (Н. Сайко). Водночас спеціальної розробки потребує педагогічна стратегія розвитку інноваційної спрямованості особистості дошкільного педагога, який володіє методологією нових підходів до дитинства, до специфіки соціалізації дітей дошкільного віку в сучасному соціумі, спроможного здійснювати соціально-педагогічний супровід соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. Педагогічний процес у вищій школі спрямовується на становлення професійної компетентності педагога, який володіє фундаментальними соціально-гуманітарними і фаховими знаннями, спроможний вирішувати професійні завдання і водночас здатний до самоусвідомлення, саморозвитку, самовиховання і самовдосконалення, до розвитку, виховання й соціалізації дітей за інноваційними технологіями освіти в її різних ланках.

Ми звернулися до векторів творення нової генерації вихователя нової школи, представлених В. Кузем:

– кожний вихователь має бути творчої особистістю, а отже, повинен бути вихований як творча особистість;

– кожний вихователь має бути педагогом-дослідником;

– кожний вихователь має бути оратором, повинен майстерно володіти словом;

– кожний вихователь має володіти найновішими виховними інформаційними технологіями [1,с.13].

Водночас, у реаліях сьогодення існує низка об'єктивних і суб'єктивних суперечностей, які впливають як на соціально-педагогічні аспекти сучасного дитинства, так і на якість підготовки фахівців дошкільної освіти, на яких зупинимося нижче. По-перше: демократизація дитячого життя, юридичні свободи, зафіксовані у міжнародних, державних та інших документах з одного боку, та обмеження простору дитячої життєдіяльності; підвищення рівня життя дитини і родини (кількість і якість дитячої індустрії розваг) і водночас, зниження якості життя дитини (тривога, апатія, песимізм для значної групи дітей) у сучасному суспільстві. По-друге: інфантицид як відвернення дорослих від дитини, дітовбивство (велика кількість абортів), соціальне сирітство та зростаюча адопція (усиновлення/удочеріння) чужих дітей. Звідси, виникає суперечність між вимогами, які ставить сучасна соціальна ситуація в Україні до особистості, яка зростає, і не здатністю соціальних інституцій суспільства реалізувати свої соціальні функції у виконанні цих вимог [2].

Відтак, необхідна розробка нових науково-методичних підходів до професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку з урахуванням особливостей сучасної соціально-економічної та соціально-культурної ситуації загалом та специфіки процесу соціалізації в дошкільному дитинстві, зокрема.

У зв'язку з цим нам видається важливим:

– сформувати у майбутніх вихователів нове розуміння сучасного дитинства як соціокультурної цінності суспільства, самостійного і значущого періоду життя, в якому відбувається інтенсивний розвиток і становлення особистості дитини, за умови її активної педагогічної підтримки дорослими. При цьому основною є ідея збереження самобутності і унікальності дитини та світу її дитинства;

–забезпечити усвідомлення сучасними фахівцями дошкільної освіти знань про дитину в особистісно-середовищному контексті, формування умінь і навичок, необхідних педагогам у сфері соціально-виховної практики та оволодіння методикою соціалізації особистості у дитинстві;

–виробити уміння давати педагогічну оцінку соціальним процесам, що відбуваються у сучасному соціумі та проектувати педагогічну дитино зорієнтовану взаємодію; надавати компетентну допомогу і підтримку дітям у самопізнанні і саморозвитку у просторі дитинства; реалізовувати соціально-педагогічний супровід процесу соціалізації особистості в дошкільному дитинстві та передбачати його наслідки.

Дослідження, проведені з метою виявлення особливостей ставлення практичних працівників до соціалізації дошкільника, дозволили зафіксувати потребу вихователів у їхньому ознайомленні із сучасними проблемами соціалізації дітей дошкільного віку. Відтак, потреба у спеціалістах, які покликані забезпечити соціально-педагогічний супровід соціалізації особистості, є сьогодні надзвичайно актуальною. Вочевидь стає необхідною спеціальна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до соціально-педагогічного супроводу соціалізації та формування освітніх компетенцій особистості у дошкільному дитинстві.

Література:

1. Кузь В.Г. Готуємо сільського вчителя-вихователя // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Ред. кол.: Н.С.Побірченко (гол. ред.) та інші. – К.: Наук. світ, 2002. – С. 6-13.

2. Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: Монографія / І.П. Рогальська. – К.: Міленіум, 2009. – 400с.

СПІВРОБІТНИЦТВО СІМ'Ї ТА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Руденька Н. П.
вихователь дошкільного навчального закладу м. Бершадь
Вінницька область

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти передбачають орієнтацію на особистість дитини, створення сприятливих умов для формування її здібностей. Індивідуальний підхід та повага до дитини потребують активного ставлення батьків та вихователів до дитячих інтересів, нахилів, здібностей. Відтак, вкрай важливим є об'єднання виховних зусиль дошкільного навчального закладу і сім'ї на користь дитини.

Тому модернізація дошкільної освіти не може не торкнутися сучасної сім'ї, залишити родину стороннім спостерігачем змін, що відбуваються на етапі дошкільного дитинства. Важливо залучати батьків до процесу оновлення змісту форм і методів освіти своїх дітей, викликати бажання перенести доцільне в практику сімейного виховання.

Співробітництво – це спілкування „на рівних", де ніхто нікого не контролює, оцінює, ніхто нікому не дає вказівок [1, С. 151].

Співробітництво батьків і вихователів здійснювалося під час педагогічного експерименту за такими параметрами:

– формування єдиних вимог дошкільного закладу і сім'ї, направлених на вирішення проблеми розвитку усного мовлення старших дошкільників;

– сприяння створенню педагогічно орієнтованого середовища оптимально мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку;

– соціально-педагогічне дослідження батьків старших дошкільників з метою виявлення недоліків у мовленнєвому розвитку дітей цього віку;

– забезпечення педагогічної допомоги батькам у розвитку усного мовлення старших дошкільників;

– сприяння повноцінному особистісному розвитку молодих батьків.

Сучасна дослідниця М. Машовець зазначає, що вирішення педагогічних проблем у сім'ї потребує спеціальної підготовки батьків, кваліфікованої допомоги фахівців та наукового забезпечення на теоретичному і практичному рівнях [2].

Саме тому перед нами стоїть першочергове завдання: допомогти батькам у розвитку правильного усного мовлення власних дітей. Зазначимо, що успіх мовленнєвого розвитку дошкільника залежить від мови їхніх батьків. Підготовка батьків до розвитку чистого і правильного усного мовлення дитини передбачає підвищення рівня їхньої педагогічної культури та культури мови.

Одним із важливих принципів, який ми враховували у співпраці з родинами вихованців, є тісний взаємозв'язок між змістом роботи з дітьми та змістом педагогічної просвіти батьків.

Реалізація завдань мовленнєвого розвитку старших дошкільників передовсім пов'язана з виявленням і організацією взаємодії у практиці дошкільного навчального закладу. Виваженим шляхом забезпечення мовленнєвого розвитку в практичній діяльності є формування суб'єкт-суб'єктних взаємин у системах «педагоги-батьки-діти».

Під час педагогічного співробітництва з батьками ми використовували такі методи впливу на батьків, як: порада, пояснення, навіювання, особистий приклад, прохання, доручення, практичні заняття з елементами тренінгу, програвання педагогічних ситуацій; похвала, подяка, зауваження, заохочення.

Зазначимо, що тільки об'єднання зусиль допоможе створити розвивальний простір, сприятливий для повноцінного усного мовленнєвого розвитку старшого дошкільника.

Література:

1. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание / Куликова Т. А – М. : Издательский центр „Академия", 1999. – 232 с.

2. Машовець М. А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку : [навч.-метод. посіб.] / Машовець М. А. – К., 2000. – 128 с.

ПРО ПРИРОДУ ДОШКІЛЬНИКАМ

Русява Н. О.,
завідувач ДНЗ № 9, м. Умань

Старшим дошкільникам уже доступні знання про сезонні зміни в природі, а саме: кожен сезон має свою тривалість дня і ночі, визначений характер погоди, температуру повітря, типові опади; особливості явищ неживої природи визначають стан рослинного світу та образ життя тварин в даний сезон.

Любов до природи можна виховати лише на основі знань про рослини і тварин, умови їхнього життя, основних потреб, а також навичок і вмінь по догляду за рослинами і тваринами. Формуванню дбайливого ставлення до природи сприяє і її естетичне сприйняття. Крім того, у дітей усіх вікових груп необхідно виховувати пізнавальне ставлення до природи, бажання дізнатися про неї якомога більше.

Систематизація знань про сезони відбувається на основі встановлення тимчасових (що за чим відбувається) і причинно- наслідкових (від чого відбуваються ті чи ті явища) зв’язків. Важливо розвивати у дітей уміння спостерігати за змінами природних явищ, виховувати почуття любові до всього живого, навчати деяким нескладним способам охорони природи.

Основним методом ознайомлення дошкільників із сезонними змінами є спостереження - спеціально організоване вихователем цілеспрямоване, більш-менш тривале і планомірне, активне сприйняття дітьми об’єктів і явищ природи [1].

У своїй роботі вихователь використовує різні види спостережень. Так, для формування в дітей уявлень про різноманітність рослин і тварин, об’єктів неживої природи, розпізнавання особливостей тих чи тих об’єктів, їх властивостей, ознак, якостей використовується розпізнавальне спостереження. Воно забезпечує накопичення у дітей яскравих, живих знань про природу. Спостереження може проводитися як з окремими дітьми, з невеликими групами (по 3-6), так і з усією групою вихованців.

Зміст тривалих спостережень різноманітний: ріст і розвиток рослин, встановлення їх основних змін, розвиток тварин і птахів (папуга, канарка, курка, кролик, кішка), сезонні спостереження за неживою і живою природою і т.д. Організовуючи тривале спостереження, вихователь повинен знати основні етапи (стадії) росту і розвитку рослини чи тварини. Відповідно до цього, спостереження розбивається на систему епізодичних. Кожне епізодичне спостереження проводиться, коли зміни проявилися в об’єкта досить яскраво.

Цінним посібником для знайомства з сезонними змінами може стати календар природи. У середній групі він повинен бути нескладним за представленим матеріалом, яскравим. За допомогою календаря можна надовго зберегти в пам'яті дітей цікаві враження від спостережень, отриманих під час прогулянок чи екскурсій. Малюнки дітей, що відображають побачене, поміщаються вихователем в календар. При цьому слід відбирати ті, в яких найбільш точно чи образно представлено побачене. У старшій групі дошкільного закладу календар природи може бути дещо ускладнений, так як у дітей шостого року життя зросли можливості сприймати й осмислювати природні явища, відображати побачене в малюнках, а також простих схематичних зображеннях. Сезонні явища природи, стан погоди можуть бути представлені в календарі більш докладно, за допомогою умовних знаків. Так, до другого півріччя діти старшої групи вже оволодівають деякими початковими знаннями сіро час (день, тиждень). Тому вихователь може внести в календар умовне зображення тижня (смужка з клітинами за кількістю днів тижня) і привчити дітей самостійно відмічати стан погоди. Такі фіксовані спостереження дозволяють показати дітям мінливість погоди, динамічність явищ природи у відносно невеликий період часу, а також закріпити уявлення про дні тижня.

Розробляючи конкретне заняття, педагог повинен звернутися до програми , чинної у даному дошкільному навчальному закладі, і визначити той обсяг знань, навичок пізнавальної чи практичної діяльності, що має бути засвоєний дітьми. Найбільш доцільно використовувати для цього заняття, основним

методом у яких виступає спостереження. Широко застосовується і особливий вид занять – екскурсії в природу. Якщо безпосереднє спостереження за об'єктами з яких-небудь причин неможливе або утруднене, накопичення конкретних уявлень може бути здійснено на заняттях з використанням дидактичних картин (розглядання картин природознавчого змісту).

Таким чином, забезпечуючи використання різних видів роботи, здійснюється поступове ускладнення, збагачення, розширення та узагальнення знань старших дошкільників про сезонні зміни у природі.

Література:

1. Методика ознакомления детей с природой в детском саду / [102іж ред. П. Г. Саморуковой]. - М. : Просвещение, 1992.-240 с.

2. Меремянова О. Край, в якому я живу / О. Меремянова // Дошкільне виховання. - 1999. - № 5. - С. 44-39.

3. Программа воспитание и обучения в детском саду : [Текст] / [102іж ред. М. А. Васильевой]. - М.: Просвещение, 1985. - 240 с.

4. Урунтаева Т. А. Знакомим малышей с окружающим миром / Т. А. Урунтаева, А. М. Афонькина. - М., 1997. - 104 с.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Самусенко** О.**М.,
викладач,
Уманський гуманітарно-педагогічний
коледж імені Т. Г. Шевченка

В Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI ст., у законі «Про дошкільну освіту» визначено пріоритетну роль дошкільної освіти у формуванні особистості дитини, здатної навчатися впродовж життя, розвитку м творчих здібностей, та самореалізації в різних видах конструктивної діяльності.

Проблема понятійного аналізу терміна «педагогічна технологія» перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних учених: Н. Абашкіної, К. Баханова, В. Беспалька, В. Бондаря, С. Гончаренка, М. Кларіна, О. Савченко.

Теоретичні і практичні пошуки в галузі дошкільної лінгводидактики (А. Богуш Н. Гавриш, Т. Котик, Н. Луцан) забезпечують системний спосіб організації технологічного підходу до занять із навчання дітей рідної мови, спрямований на оптимальну побудову й реалізацію навчально-виховних цілей на діяльнісному підході, що сприяє інтенсифікації навчання, генералізації знань, умінь і навичок з метою їх використання у подальшій діяльності.

Особистісно-орієнтована технологія навчання ураховує рівень мовленнєвого розвитку та мовленнєві здібності, наміри, бажання, індивідуальні особливості кожної дитини і стимулює творчі прояви особистості з орієнтації на її індивідуальність. «За таких умов зникає традиційна «запрограмованість», вихователь «відштовхується» не від програми у плануванні роботи, доборі методики навчання, а від індивідуальних можливостей кожної дитини» [2, с. 177].

Визнаючи дитину центром педагогічної діяльності, розширимо рамки заняття, подивимося на нього очима вихованця, віддамо перевагу спілкуванню та грі, якими він дорожить найбільше.

Будь-які контакти з дитиною мають супроводжуватися мовленням. Це може бути спільна з вихователем, однолітками справа чи самостійна діяльність. Ми називаємо ці фрагменти грою, грою-розвагою, вправами, заняттям, бо дитина була зайнята спілкуванням чи діяльністю, під час якої відбувалося спілкування. Час не регламентується і цілком залежить від бажання та активності дитини, від емоційно-вольової готовності до змістової заглибленості. Всі без винятку заняття – це різні види діяльності, в яких домінують та і спілкування [6, с. 127-128].

Розглядаючи гуманно-особистісні технології, слід зазначити, що вони, відкидаючи примус, «сповідують» ідеї всебічної поваги і любові до дитини,

оптимістичну віру в її творчі сили. Технологія співробітництва реалізує демократизм, рівність, партнерство в суб'єктних стосунках педагога та дитини.

Педагог і вихованець спільно визначають мету, зміст заняття, дають оцінки, перебувають в стані співробітництва, співтворчості. Технологія вільного виховання акцентує свою увагу на наданні дитині свободи вибору і самостійності. Здійснюючи вибір, дитина найкращим способом реалізує позицію суб'єкта, йдучи до результату від внутрішнього спонукання, а не від зовнішнього впливу.

Які ж особистісно-орієнтовані технології існують?

Дослідницька (проблемно-пошукова). Характерною рисою цієї технології є реалізація педагогом моделі «навчання через відкриття».

Комунікативна (дискусійна). Особливістю цієх технології є наявність дискусії, яка характеризується різними точками зору на питання, що вивчається, зіставленням їх, пошуком за рахунок обговорення власної точки зору.

Імітаційного моделювання (ігрова). Характерною рисою цієї технології є моделювання життєво важливих професійних ускладнень в освітньому просторі та пошук шляхів їх вирішення.

Психологічна (технологія самовизначення). Характерною рисою цієї технології є навчання самовизначенню у виконанні тієї чи іншої освітньої діяльності.

Діяльнісна. Характерною рисою цієї технології є здатність дитини проектувати майбутню діяльність.

Рефлексивна. Особливістю цієї технології є усвідомлення дитиною діяльності: того, як, яким способом отриманий результат, які при цьому зустрічалися ускладнення, як вони були усунуті, і що відчувала вона при цьому.

Таким чином, особистісно-орієнтовані технології характеризуються антропоцентричністю, гуманістичною та психотерапевтичною спрямованістю і мають на меті різнобічний, вільний і творчий розвиток дитини як суб'єкта

діяльності. Використання даних технологій вимагає від учасників освітнього процесу створення ряду умов, а саме:

- розробки індивідуальних програм навчання, що формують дослідне (пошукове) мислення;
- організації групових занять на основі діалогу та рольових ігор;
- конструювання навчального матеріалу, що має забезпечуват
- реалізацію методу дослідницьких проектів, які виконуються самими дітьми.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. Ред. та упоряд. О. Л. Кононко. - 2-ге вид., 104іж с. - К.: Світич, 2008.-430 с.

2. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. - 376 с.

3. Богуш А. М., ГавришН. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / За ред. А. М. Богуш. - К.: Вища шкл., 2007. - 542 с.

4. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти / Богуш А. М., Гавриш Н. В., Котик Т. М. Програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів освіти спеціальності 7.01.01.01 - «Дошкільне виховання». - Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. - 48 с.

5. Крутій К. Л. Навчання дітей української мови: теорія і практика. - Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2000. - 156 с.

6. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О. Л. Кононко, 3. П. Плохій, А. М. Гончаренко [та 104іж.]. - К.: Світич, 2009. - 208 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

С. І. Семчук
канд. пед. наук, доц. кафедри дошкільної педагогіки і психології, докторант
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Реформування дошкільної освіти, необхідність її інформатизації потребує науково-методичного забезпечення використання в педагогічному процесі новітніх засобів навчання та підготовку майбутніх фахівців, які досконало володіють сучасними інформаційно-комп'ютерними технологіями. У зв'язку з цим актуалізується проблема підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти, формування у нього науково-дослідницької та інформаційно-комунікативної компетентності як необхідної умови його професійної стабільності, орієнтації у широкому арсеналі інноваційного руху, наукових розробок, якісної організації навчально-виховного процесу.

Мета статтізумовлюється потребою у висвітленні актуальних проблем формуванняінформаційно-комунікативної компетентності фахівців дошкільної освіти в сучасних умовах глобалізованого суспільства.

Поняття «ІКТ-компетентність» входить в лексику окремого самостійного напрямку психолого-педагогічних досліджень – «Інформатизація освіти», фундаментальні основи якого закладені в роботах С. Бешенкова, Я. Ваграменко, І. Вострокнутова, А. Кузнєцова, О. Козлова, М. Лапчик.

Поняття «інформатизація освіти» пов'язується з широким упровадженням у систему освіти методів і засобів ІКТ. Методологічним фундаментом інформатизації освіти, як зазначає В. Биков, виступає, з одного боку, інформатика, а з другого —розділи психолого-педагогічних наук і кібернетики, у яких досліджуються і розробляються комп'ютерно-орієнтовані технології педагогічної, наукової та управлінської діяльності. Інформатизація

суспільства передбачає випереджальну інформатизацію галузі освіти та науки, де в основному формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу і соціально-економічного явища, закладаються майбутні досягнення і розвиток суспільства загалом [1].

Дослідники стверджують, що в реальному процесі комунікація не передається як інформація або знання, абстрактні об'єкти, що доступні розумінню сучасної людини або суспільству людей. Передаються тільки повідомлення, які є послідовними символами алфавіту, набором емпіричних об'єктів. Відбувається розмежування понять комунікація та інформація.

Найбільш точний підхід до розмежування понять комунікація і інформація був запропонований А.В. Соколовим, який стверджує, що «інформація – інструментальне поняття інформаційного підходу, зміст і обсяг якого мінливі і залежатьвід вивчення комунікаційних і організаційних явищ»[4, с. 324].

У словнику С. І. Ожогова «комунікація» розуміється як «повідомлення, спілкування» [3, с. 247]. Комунікація - в широкому сенсі розуміється, як обмін інформацією між індивідами через посередництво загальної системи символів. Комунікація може здійснюватися вербальними і невербальними засобами.

Аналіз сучасних педагогічних досліджень і практика вітчизняної дошкільної освіти засвідчує про зростаючий інтерес до проблеми формування ІКТ-компетентності майбутнього педагога. Перш ніж підійти до аналізу даної проблеми, уточнимо сутність її основних понять.

Компетентність визначається як новоутворення суб'єкта діяльності, що формується в процесі професійної підготовки, включає систематизовані знання, уміння, навички і особистісні якості, що дозволяють успішно вирішувати функціональні завдання, що стосуються професійної діяльності.

На думку А. Богуш, компетентність – комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, уміння, навички, креативність (здатність творчо вирішувати завдання, складати творчі розповіді, малюнки й конструкції за задумом), ініціативність, самостійність, самооцінку, самоконтроль [2, 11].

Поняття «компетентність» – згідно розробників «Стратегії модернізації змісту загальної освіти», – «... включає не тільки когнітивну і операційно-технологічну складові, але й мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову. Вона включає результати навчання (знання й уміння), систему ціннісних орієнтацій, навичок»[5, с. 14].

При цьому відзначимо, що компетентність завжди має актуальні прояви компетенції. Однак багато дослідників не розділяють це поняття і приводять їх разом (компетенція / компетентність).

М.Б. Лебедєва і О.Н. Шилова визначають компетентність педагога в сфері інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) як спроможність індивіда вирішувати навчальні, побутові, професійні завдання з використанням інформаційних та комунікаційних технологій.

Відтак, ІКТ-компетентність є інтегральною характеристикою особистості, що виявляється в здатності засвоювати відповідні знань, уміння та навички щодо розв’язання завдань у педагогічній й професійній діяльності за допомогою комп’ютера.

Отже, розв’язання проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах потужної інформатизації суспільства вимагає зміни вмісту існуючої системи підготовки педагогічних кадрів і створення сприятливих організаційно-педагогічних умов для впровадження сучасних комп’ютерних технологій у освітній процес.

Література:

1. Берестова, Л.І. Соціально-психологічна компетентність як професійна характеристика керівника: автореф, дисс. ... канд.психол.наук / Л. І. Берестова. – Москва, 1994. – 25 с.

2. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації / Богуш А. М. – Одеса: Маяк, 1999. – 88 с.

3. Ожегов, С.И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов; под ред. Н. Ю. Шведовой. – М.: Русский язык, 1987. – 797 с.

4. Соколов, А.В. Общая теория социальной коммуникации: учеб.пособие / А.В. Соколов. – СПб.: Изд-во В.А. Михайлова, 2002.– 236 с.

5. Стратегія модернізації змісту загальної освіти: Матеріали для розробки документів з оновлення загальної освіти. – М.: ТОВ «Світ книги», 2001. – 95 с.

РОЛЬ МИСТЕЦТВАУ ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

Скрипник Н.І.,
канд. пед. наук, доц.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Відомо, що спілкування з мистецтвом сприяє формуванню уявлень про високі ідеали людини. Мистецтво здатне впливати на особистість дитини, формує у нього позитивну моральну позицію до навколишнього світу. Б.М. Неменський підкреслює, що «найактивніший період вироблення і становлення всіх основ відносин людини до світу людей, природи, речей, припадає на період дитинства і юності» [3, с. 21]. У дошкільному віці, засвоєння соціальних норм і отримання знань про іншу людину в творах мистецтва сприяє ослабленню агресивних проявів дитини, вчить співпереживанню, взаєморозумінню з однолітками та іншими людьми. Відсутність моральних норм неможливо заповнити в зрілі роки, якщо ця здатність не розвинена в дитинстві.

Освоєння гуманістичних цінностей через мистецтво відбувається в процесі естетичної діяльності людини, яка здійснюється в двох формах: сприйняття мистецтва і створення художнього продукту.

Особливості впливу мистецтва на дітей розглядаються психологами з позиції освоєння дитиною художніх творів,згідно задуманого автором змісту. У цьому і полягає головний сенс виховного впливу творів мистецтва -

універсальне і різноманітне відображення внутрішньої, духовної сфери людини.

Особливим видом мистецтва, заснованому на емоційно-смислової інтонації, є музика. Вона може надавати прямий і сильний емоційний вплив на людей, так як в ній відображені людські емоції, почуття, настрої, тобто те, що складає основу духовного світу людини. Музика емоційна за своєю сутністю, за своїм змістом. Завдяки цьому вона стає, за висловом Б.М. Теплова, «емоційним пізнанням» та дає ні з чим не порівнянні можливості для розвитку емоційної сфери людини. Дане положення важливо саме для дошкільного віку, так як в дитинстві всі предмети і явища сприймаються, насамперед, почуттям. Ще Аристотель у своєму вченні про моральне значення музики як основним засобом виховання дітей та молоді називав саме музику. Він говорив, що в мелодії містяться характери людини. На думку Л.С. Виготського, генетичними формами регуляції поведінки в дитинстві довго залишаються емоції і саме їм в процесі розвитку належить роль регуляторів становлення особистості як цілісного утворення[2].

Завдяки закладеним в музиці механізмам «зараження і навіювання» (В. Медушевський), музика дійсно безпосередньо впливає на людину, на його духовний світ. Л.С. Виготський дуже точно вказував, щомузика не може прямо «перенести» моральність в душу людини, вона здатна лише безпосередньо розбудити дрімаючі в ньому моральні сили, збуджуючи людські емоції. Виховний вплив музики закладено в самому переживанні музики як самоцінного явища [2]. Музичний твір викликає в людині при його сприйнятті складний світ переживань і почуттів, які розширюються і поглиблюються з наявним у суб'єкта життєвим і музичним досвідом.

Серед ефективних методів морально-естетичного впливу музики на дитину Н.А Ветлугіна називає метод спонукання до співпереживання через емоційно-смислову інтонацію. А спонукання до співпереживання героєві музичного твору, може відбуватися ефективніше за допомогою вокальних імпровізацій і «пластичного інтонування», які освоюються дошкільнятами на

музичних заняттях. Метод спонукання до співпереживання емоційно-смислової інтонації в процесі сприйняття мистецтва і створення художнього продукту сприяє позитивному прийняттю та оцінюванню дошкільниками дій автора або героя твору як своїх власних[1]. Співпереживаючи герою, авторові твору у дітей народжується бажання надати їм допомогу і підтримку.

Розуміння іншої людини в музичному творі, співпереживання йому сприяє розумінню дошкільником свого однолітка в реальному житті. Дитина починає звертати увагу на однолітка, на його успіхи і невдачі. Все це сприяє прояву його відкритості іншим дітям. Він вчиться сприймати свого однолітка як рівного собі і подавати йому необхідну допомогу та підтримку. Таким чином, метод спонукання до співпереживання сприяє формуванню морального ставлення дошкільнят один до одного. Такі прийоми як театралізація, вокальна імпровізація, «пластичне інтонування» доповнюють, розширюють і поглиблюють можливості цього методу.

Найбільш активною творчою діяльністю, спрямованою на вираження емоційного змісту музики Н.А.Ветлугіна називає музичну гру. Музична гра викликає у дітей великий інтерес, тим самим залучаючи їх у сферу музики. Гра сприяє емоційному переживанню музичних творів, розвитку у дітей інтересу до музики і позитивного ставлення до неї [1]. Завдяки захоплюючому та емоційному характеру гри, яка є провідним видом діяльності в дошкільному віці, вона сприяє глибшому розумінню змісту творів мистецтва та засвоєння моральних цінностей, закладених в них.

Отже, основними методами формування моральності дошкільників через мистецтво є спонукання, театралізація, інтонаційна імпровізація,пластичне інтонування, «персоналізація» героя твору мистецтва та музична гра.

Література:

1. Ветлугина Н.А. Музыкальное воспитание в детском саду. — М.: Просвещение, 1981. — 240 с., нот. — (Б-ка воспитателя дет.сада).

2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологич. очерк. - Изд. 2-е. - М.: Просвещение, 1967. — 93.с.

3. Неменский Б.М. Мудрость красоты: О проблеме эстетического воспитания: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1981. - 192 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'ЯХ РОЗЛУЧЕНИХ БАТЬКІВ

Суятинова К. Є.
викладач, Криворізький національний університет

Останнім часом на державному та міжнародному рівнях відбувається підвищення статусу дитинства в суспільстві, про що свідчить поява низки нормативно-правових документів: Конвенція ООН про права дитини, Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, підвищення уваги до способу життя родини, культури батьків, через які дитина знайомиться з цінностями суспільства, нормами та правилами життя та поведінки в соціумі, одержує перший і певний час єдиний досвід соціальної взаємодії. Аналіз соціально-педагогічних досліджень свідчить про зростаючий інтерес учених до проблеми ранньої соціалізації дітей. Розроблено вітчизняні та зарубіжні концепції соціалізації особистості (В. Алфімов, І. Звєрева, А. Капська, А. Мудрик, І. Рогальська, С. Савченко).

Унікальність сім'ї як соціального інституту зумовлена довготривалою і глибокою взаємодією між батьками та дітьми. Сім'я є найбільш стійкою суспільною мікрогрупою для дитини протягом усього періоду її становлення. У колі сім'ї виникають перші соціальні зв'язки малюка; саме в родині він активно сприймає та засвоює життєві взірці, суспільні норми, звички та традиції того суспільного прошарку, до якого належить його родина; залучається до соціальної діяльності (Т. Алєксєєнко, М. Боришевський, О. Докукіна, В. Котирло, Л. Островська, В. Постовой, С. Тищенко та ін.).

Як структурна одиниця сім'я віддзеркалює загальний стан суспільства, суперечності й наслідки процесів, що відбуваються у ньому. Сучасна сім'я

недостатньо справляється з функціями інституту первинної соціалізації дитини з низки різних причин, а саме: матеріальні і психолого-педагогічні проблеми, зміна ціннісних орієнтацій, втрата стабільності й історичної значущості функцій сім'ї, розлучення, цивільні шлюби, неповні, кризові сім'ї, позбавлення батьківських прав, поширення соціального сирітства, насилля в сім'ї.

Так, у розлученій сім'ї спостерігається стан психічної тривоги і дестабілізації усіх її членів, порушується почуття психічної рівноваги, між дорослими часто виникають гострі конфронтації, які ускладнюють процес виховання дітей.

У своїх працях вітчизняні вчені (Б. Псавко, М. Солоннов, П. Старожицький, Б. Урланіс, А. Харчев, Л. Чуйко, М. Юркевич та ін.), а також зарубіжні педагоги та психологи (К. Аронс, Д. Варга, 3. Марова, 3. Матейчек, Б. Спок) підкреслюють як прогресивність цього явища (право на розлучення досягнуте у тривалій боротьбі, пов'язаній із соціальним прогресом, формуванням особистості, ставленням до жінки, дітей), так і негативні його сторони (ускладнюється процес виховання і розвитку дітей у зв'язку зі зміною стосунків між колишнім подружжям, із друзями та знайомими, які знають обох членів подружжя, переживаннями, відчуттям вини, болю й ін.).

Мотиви та причини розлучень, психологічні особливості наслідків розриву сімейних відносин досліджуються в роботах А. Волкова, І. Еббера, М. Орідороги, А. Келама, Г. Навайтіса, А. Сінельникова, В. Солодникова.

На думку деяких зарубіжних дослідників (Дж. Валлерштейн, Дж. Макдермот та ін.), найбільш гострі переживання і відповідні наслідки від розлучення батьків виникають у дітей молодшого дошкільного віку (2,5-3,5 р.). Це підвищена лякливість, розладнання сну, зниження пізнавальних інтересів. У середніх і старших дошкільників наслідком розлучення є виражена тривога, переживання втрати, депресія, роздратованість, агресивність, бідність фантазії, заниження самооцінки і т. д.

Відтак, існує нагальна потреба в осмисленні специфічності психолого-педагогічних умов щодо первинної соціалізації дітей, які створюються сім'єю,

де батьки розлучилися, та розробці відповідно до цих умов сучасного науково-методичного і програмного забезпечення процесу соціалізації та виховання дошкільників.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Трофаїла Н.Д.,
викладач
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Проблема емоційного розвитку дітей дошкільного віку все частіше привертає увагу педагогів і психологів.

Емоції і почуття, як і інші психічні явища, являють собою різні форми відображення реального світу.

Естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, не дано дитині в готовому вигляді від народження. Дошкільник не вміє самостійно виражати свої почуття, емоційні переживання без спеціальної освіти, так як здатність довільно керувати своїми діями і емоціями складається протягом усього дошкільного дитинства.

Проблема емоційного розвитку досліджувалася багатьма психологами та педагогами (Л. С. Виготський, Л. С. Зіньківський, О. В. Запорожець, Ельконін, Л. І. Неверович, В. Т. Кудрявцев, Л. П. Стрєлкова та ін).

Емоції проходять шлях прогресивного розвитку, набуваючи все більш багатий зміст і все більш складні форми прояву під впливом соціальних умов життя і виховання.

У нашому житті емоції посідають дуже важливе місце. У психології емоціями називають процеси,що відбивають особистісну значущість і оцінку зовнішніх і внутрішніх ситуацій для життєдіяльності людини у формі переживань. Емоції, почуття служать длявідображення суб’єктивного ставлення людини до самої себе і навколишнього світу

Емоційний розвиток дошкільника пов'язано, перш за все, з появою в нього нових інтересів, мотивів і потреб. Інтенсивно починають розвиватися соціальні емоції і моральні почуття. Зміни в емоційній сфері пов'язані з розвитком не тільки мотиваційної, а й пізнавальної сфери особистості, самосвідомості.

На сьогодні досить актуальна проблема взаємозв'язку емоційного самопочуття та педагогічного спілкування дошкільника.

Модернізація системи освіти в умовах культурного і духовного відродження суспільства потребує звернення до питань забезпечення можливостей для розвитку та самовдосконалення особистості.

До класу емоцій відносяться настрої, почуття, афекти, страсті, стреси. У сучасній психології склалися неоднозначні підходи до визначення сутності емоцій. Умовно їх можна розглядати як складне явище психіки, пов’язане з різними властивостями та процесами, що характеризують суб’єктивне відношення, виражене у специфічній формі оцінки.

Однією з умов виникнення у дітей старшого дошкільного віку складних емоцій є взаємозв’язок і взаємозалежність емоційних і пізнавальних процесів – двох найбільш важливих сфер його психологічного розвитку.

Література:

1. Изард К. Э. Психология эмоций. — СПб., 2000.

2. Запорожець А.В. Дитяча емоційність: Педагогіка. - М.: «Академія», 2000. - 512 с.

3. Зеньковський В.В. Психологія дитинства. - М., 1998. - С. 378

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Черніченко Л.А.
викладач
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Останнім часом Україна, як член міжнародної спільноти, переходить до нової світоглядної парадигми, а саме «Єдине суспільство, яке включає людей з різноманітними проблемами». Формується нова культурна і освітня норма — повага до людей фізично і психічно хворих, яка закріплена міжнародним законодавством на рівні Організації Об'єднаних Націй.

Втілення цієї нової парадигми в системі освіти України і є поступовим переходом від концепції інтегрованої освіти до концепції інклюзивної освіти на всіх рівнях, починаючи з дошкільної і загальноосвітньої. І якщо в процесі інтеграції людина пристосовується до закладу освіти, то при інклюзії, навпаки, освітній заклад створює всі необхідні умови для задоволення індивідуальних потреб людини, її вільного доступу до якісного навчання та виховання.

Результати аналізу зарубіжних літературних джерел, а також низки документів і законодавчих актів, зокрема прийнятих в Україні, свідчать про те, що проблема інклюзії у навчанні та подальшої інтеграції людини у суспільство є інтернаціональною і дотепер вельми актуальною.

У цьому контексті неабиякої уваги заслуговує розгляд положень Саламанкської декларації про принципи, політику й практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами, прийнятої 20 червня 1994 року (м. Саламанке, Іспанія), де, зокрема, наголошується на нагальній необхідності створення спеціальних умов для першочергового включення дітей, котрі мають порушення психофізичного розвитку, до шкіл з інклюзивною орієнтацією.

Керівним принципом, на якому ґрунтується організація такої форми навчання є те, що школи повинні приймати на навчання всіх дітей, незалежно від їх особливостей. Делегати Саламанкської всесвітньої конференції із 92 країн підтвердили слушність цього принципу стосовно всіх груп дітей-інвалідів

та визнали необхідність і невідкладність забезпечення функціонування спеціальної системи освіти для дітей, молоді та дорослих з особливими освітніми потребами. Це положення виходить з того, що кожна дитина має право на освіту і, крім того, вона повинна мати можливість цим правом скористатися, набуваючи і підтримуючи на належному рівні одержаний запас знань. Крім того, слід брати до уваги, що кожна дитина, незалежно від наявності порушень її дизонтогенезу, має унікальні індивідуальні особливості: інтереси, здібності та навчальні потреби. Обов'язковою умовою для їх інклюзивної освіти є розроблення спеціальних систем навчання та виховання. До того ж необхідно створити для них відповідні спеціальні умови, що орієнтовані на задоволення їх освітніх потреб.

Упровадження звичайних шкіл з інклюзивною орієнтацією є найефективнішим способом боротьби з дискримінаційними поглядами, першочерговою визначальною ланкою у створенні сприятливої атмосфери в суспільстві, а в подальшому часі — в побудові інклюзивного суспільства та забезпеченні освіти для всіх.

Інклюзивна школа є найефективнішим засобом навчання і виховання дітей, який гарантує солідарність між дітьми з особливими освітніми потребами та їх нормальними однолітками. Спільне навчання має задовольнити не тільки освітні, а й соціальні потреби будь-якої дитини на основі створення спеціальних психолого-педагогічних умов, які забезпечують гуманізацію стосунків між дітьми та благополуччя перебування їх у класі.

Інклюзивна форма освіти реалізується, виходячи з принципів спеціальної дидактики, та здійснюється спеціалістом-дефектологом (корекційним педагогом або психологом), який окрім здійснення корекційної, прогностичної, інформаційної, консультативної функцій виконує в моделі роботи з дитиною супровідну функцію (тьютора, адаптера, провідника), а в моделі роботи з учителем класу — супервізора. Інноваційні обов'язки тьютора і супервізора потребують ґрунтовного наукового дослідження, і наразі, відповідно до Державної програми «Інклюзивна освіта», ця робота проводиться в нашій

державі за підтримки Всеукраїнського фонду «крок за кроком». Мета програми — розроблення ефективної інклюзивної моделі, яка б забезпечила успішне навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітньої школи за належної підтримки інших спеціалістів і батьків самих дітей.

Отже, як висновок, можна стверджувати, що інклюзивна форма освіти дітей із порушеннями у психофізичному розвитку є наразі інноваційним проектом і моделлю навчання та виховання в національному освітньому просторі. Сам інклюзивний процес стає підґрунтям для психологічної підтримки дітей із порушеннями у психофізичному розвитку, розуміння їх проблем з боку оточуючих людей. Допомога таким дітям стимулюватиме формування довіри до інших людей, які зустрінуться в подальшому житті. Однак інклюзія є реальною там, де суспільство готове до її впровадження — як на державному рівні, так і на рівні педагогів і батьків. Зрештою, це очищує і зближує різних фахівців, гуманізує освіту, сприяє самовдосконаленню і професійному розвитку кожного з нас.

Література:

1. Даниленко Л. Інноваційна педагогіки : до практики через теорію (з нотаток науковця) / Л. Даниленко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – № 1. – С. 38–40.

2. Клокар Н. І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед наук : спец. 13.00.04. – Теорія та методика професійної освіти / Н. І. Клокар. – К., 1997. – 20 с.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Ящун К. М.
Науковий керівник – канд. пед. наук,
доц. ***Попиченко С.С.***
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Дидактичні ігри, що є одним із видів ігор з правилами, широко використовуються в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Ці ігри дозволяють наблизити процес навчання до вікових особливостей дошкільника. В них тісно переплітаються ігрова та навчальна цілі, поєднується ігрова й пізнавальна мотивація [1]. Цей вид ігор визначається як найважливіший засіб розвитку особистості та формування саморегуляції поведінки старшого дошкільника. Саме в них дитина навчається керувати своєю поведінкою, з власної ініціативи надає допомогу однолітку і радіє, коли це вдається, розвиває свої здібності до оцінювання інших і самооцінки. І невдача, і успіх у дидактичній грі викликає у дошкільника бажання стати кращим, спонукає до нових зусиль і досягнень.

У структурі дидактичної гри виділяють такі обов'язкові компоненти: дидактичне завдання, правила, ігрові дії.

Будь-яка дидактична гра має навчальну мету. Тому основним її компонентом є *дидактичне завдання*, сховане від дитини в ігровому завданні [2]. Для його грамотного формулювання необхідно знати: 1) рівень уже наявних у дітей знань та уявлень; 2) знання та уявлення, які повинні засвоюватись у грі; 3) розумові операції, на розвиток яких спрямовується гра; 4) якості особистості, що будуть розвиватися при цьому.

Неодмінною умовою розв’язання дидактичного завдання є дотримання правил. Головна мета *ігрових правил* – організувати дії, поведінку дітей. Вони можуть забороняти, дозволяти, наказувати щось у грі, робити гру цікавою,

напруженою. Дотримання правил вимагає від дітей певних зусиль волі, вміння поводитися з однолітками, враховувати їх інтереси, долати негативні емоції, які проявляються у разі невдалого результату, що впливає на розвиток мотиваційної системи дитини, сприяє розвитку у старших дошкільників саморегуляції поведінки.

Дидактична гра відрізняється від ігрових вправ тим, що виконання в ній ігрових правил спрямовується, контролюється ігровими діями. *Ігрові дії* – підґрунтя дидактичної гри. Їх розвиток залежить від креативності вихователя, творчості і самостійності дітей. Успішне виконання ігрових дій призводить до досягнення мети гри, до виграшу, а неуспішне – викликає негативні емоції і навіть бурхливі прояви негативних почуттів у дітей. Уміння стримувати свої емоції і почуття і в процесі гри, і після її закінчення неможливе без певного рівня розвитку саморегуляції поведінки дитини.

Дидактичні ігри поділяються за різними критеріями: за *змістом* (математичні, природознавчі, мовленнєві тощо); за *дидактичним матеріалом* (ігри з предметами та іграшками, настільно-друковані, словесні).

Розглянемо види дидактичних ігор, виокремлені за використанням дидактичного матеріалу. В *іграх з предметами* використовуються іграшки та реальні предмети. Діти знайомляться з властивостями предметів та їх ознаками: кольором, величиною, формою, якістю; вчаться порівнювати, встановлювати подібність і відмінність предметів; вирішують завдання на класифікацію, встановлення послідовності розташування предметів, знаходження відсутнього предмету; набувають умінь складати ціле з частин, викладати візерунки з різноманітних форм тощо. В іграх з природним матеріалом (насінням рослин, листям, різноманітними квітами, камінцями тощо) закріплюються знання дітей про оточуюче їх природне середовище, формуються розумові процеси (аналіз, синтез, класифікація), виховується любов до природи, дбайливе ставлення до неї.

Настільно-друковані ігри, в свою чергу, поділяються на різні види за характером навчальних завдань: підбір картинок за парами; підбір картинок за

спільною ознакою; запам'ятовування складу, кількості та розташування картинок; складання розрізних картинок і кубиків; опис, розповідання за картинкою з показом дій, рухів.

Ще одним видом дидактичних ігор є *словесні ігри*. Вони побудовані на словах і діях гравців. Дошкільники навчаються використовувати наявні уявлення і знання про предмети в нових обставинах, у нових зв'язках. Діти самостійно вирішують різні розумові завдання: описують предмети, визначаючи їх характерні ознаки; відгадують за описом; знаходять ознаки подібності та відмінності; групують предмети за різними властивостями, ознаками; знаходять алогізми в судженнях та ін.

Успіх у дидактичній грі безпосередньо залежить від рівня розвитку мислення, пам'яті, уваги дитини. Для досягнення виграшу в спільних іграх дітям необхідно чітко узгоджувати свої дії, стежити за дотриманням правил однолітками і виконувати їх самим, адекватно оцінювати результат і свій внесок у загальний успіх.

Відтепер ми можемо стверджувати, що у старшому дошкільному віці особливої значущості набувають ігри з правилами, зокрема дидактичні ігри, які, в силу своєї специфіки, дозволяють дитині задовольняти актуальні для неї в цьому віці потреби, підготуватися до навчання в школі. У дидактичних іграх відбувається внутрішнє наповнення простору гри особистісними мотивами і переживаннями дошкільника, усвідомлення ним власної поведінки, що призводить до активного розвитку саморегуляції ігрового поведінки, істотних змін у ціннісно-мотиваційній сфері: поряд з особистими мотивами виникають і соціальні мотиви, бажання вчитися, пізнавати щось нове, отримувати високі оцінки і заохочення від оточуючих, формується підпорядкованість мотивів.

Література:

1. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: Навч. пос. / Т. В. Дуткевич – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 71 – 74.

2. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. / Р. В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432 с.